

Pedagogiken i motionsinriktade daghem: ett sätt att öka barns delaktighet

– En litteraturstudie

Ronja Eklund

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4307
Författare:	Ronja Eklund
Arbetets namn:	Pedagogiken i motionsinriktade daghem: ett sätt att öka barns delaktighet
Handledare (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>De motionsinriktade daghemmen har utvecklat en pedagogik som strävar efter att öka barnens fysiska aktivitet och samtidigt barnens delaktighet. Detta är en litteraturstudie, vars syfte är att försöka bekräfta att man kan öka barnens delaktighet genom att öka deras möjlighet till fysisk aktivitet. Frågeställningarna är följande: Hurdan roll och hurdana attityder har de vuxna i daghem som strävar efter att öka barnens delaktighet? På vilka sätt/ med vilka hjälpmedel strävar man efter att öka barnens delaktighet? Hur kan en ökad fysisk aktivitet stärka delaktighet och hur kan man förverkliga det? Resultatet visar att metoderna för att öka delaktighet och fysisk aktivitet är mycket liknande. Hela personalen i daghemmet bör engagera sig och attityderna till delaktighet/ fysisk aktivitet bör vara positiva. Det är de vuxnas uppgift att möjliggöra dessa och utan att man aktivt arbetar för det blir det omöjligt. Motoriska färdigheter är centrala för att barnet ska känna sig delaktigt i gemenskapen. Det som mest ökar delaktighet/ fysisk aktivitet är uppmuntran från de vuxna, så att alla vågar försöka och att de vuxna erbjuder alternativ som barnen enligt sin nivå kan välja mellan. Genom att ta bort onödiga regler och förbud, speciellt gällande fysisk aktivitet, minskar konflikterna mellan barn och personal och barnen får mera positiv feedback, vilket ökar delaktighet. De vuxna ska vara villiga att ändra sina planer och vara flexibla gällande tidtabeller och rutiner. Genom att barnen får delta i planering, verkställande och utvärderingen av verksamheten känner de sig delaktiga.</p>	
Nyckelord:	Delaktighet, fysisk aktivitet, daghem, vuxnas attityder, vuxnas roll
Sidantal:	56
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	17.12.2013

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	4307
Author:	Ronja Eklund
Title:	The pedagogical approach in daycare centers focusing on physical activity: a method to increase children's participation
Supervisor (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>Daycare centers focusing on physical activity have developed a pedagogical approach to increase children's physical activity and at the same time participation. This is a literature review with the purpose of verifying that by increasing children's physical activity their possibilities of participation also increase. The review includes the following research questions: What kind of roles and attitudes do adults have in daycare centers where the goal is to increase children's participation? How/ with what means is the goal of increasing participation achieved? How can increased physical activity increase participation and how is it achieved? The results show that the methods to increase participation and physical activity are quite similar. The whole personnel in the daycare center should be involved and the attitudes towards participation/ physical activity need to be positive. It is the responsibility of the adults to enable these for the children and without them working actively, it will become impossible to achieve. Physical capabilities are central to children, if they want to be part of the group. The most important method of increasing physical activity/ participation is that the adults encourage the children, so that everybody wants to try the activity and that they offer alternative activities for children at different levels. By removing unnecessary rules and restrictions, especially concerning physical activity, there will be fewer conflicts between the children and the adults and the children will get more positive feedback, which increases participation. Adults should agree to change their plans and be flexible about times and routines. By taking part in planning, execution and evaluation of the activities the children will feel that they participate.</p>	
Keywords:	Participation, physical activity, daycare, adult attitudes, adult role
Number of pages:	56
Language:	Swedish
Date of acceptance:	17.12.2013

Innehåll

1	Inledning.....	6
2	Bakgrund.....	6
3	Syfte och frågeställningar	9
4	Tidigare forskning.....	9
4.1	Pedagogiken i de motinsinriktade daghemmen	9
4.1.1	<i>Målsättningen för barnens inläring och delaktighet.....</i>	<i>9</i>
4.1.2	<i>Miljöns betydelse</i>	<i>12</i>
4.1.3	<i>De vuxnas roll och attityder.....</i>	<i>12</i>
5	Teoretisk referensram	14
5.1	Barnens delaktighet i daghemmen	15
5.2	Betydelsen av fysisk aktivitet för inläring och delaktighet	16
5.2.1	<i>Betydelsen av fysisk aktivitet för inläring</i>	<i>16</i>
5.2.2	<i>Betydelsen av fysisk aktivitet för delaktighet.....</i>	<i>18</i>
5.3	De vuxnas roll i barnens möjlighet till delaktighet	20
5.3.1	<i>Hur de vuxnas kontroll av miljön påverkar barns delaktighet.....</i>	<i>20</i>
5.3.2	<i>Hur de vuxnas pedagogiska synsätt påverkar barnens delaktighet</i>	<i>21</i>
5.3.3	<i>Hur de vuxnas attityder påverkar barnens delaktighet.....</i>	<i>23</i>
5.3.4	<i>Hur de vuxnas kapacitet till samarbete påverkar barnens möjligheter till delaktighet</i>	<i>26</i>
6	Metod	28
6.1	Val av metod.....	28
6.2	Datainsamling.....	28
6.2.1	<i>Urvalskriterier.....</i>	<i>28</i>
6.2.2	<i>Tillvägagångssätt.....</i>	<i>29</i>
6.3	Analysmetod.....	30
6.4	Etiska aspekter	30
7	Resultat och analys	31
7.1	Delaktighet.....	31
7.1.1	<i>Definitioner på delaktighet</i>	<i>31</i>
7.1.2	<i>Olika sätt vuxna växelverkar med barnen</i>	<i>32</i>
7.1.3	<i>Hinder för delaktighet.....</i>	<i>33</i>
7.1.4	<i>Sätt att öka delaktighet</i>	<i>35</i>
7.2	Fysisk aktivitet	37
7.2.1	<i>Hinder för fysisk aktivitet.....</i>	<i>38</i>

7.2.2	Sätt att möjliggöra fysisk aktivitet	39
8	Diskussion	39
8.1	Resultatdiskussion.....	39
8.1.1	Hurdan roll och hurdana attityder har de vuxna i daghem som strävar efter att öka barnens delaktighet?	39
8.1.2	På vilka sätt/ med vilka hjälpmedel strävar man efter att öka barnens delaktighet?.....	41
8.1.3	Hur kan en ökad fysisk aktivitet stärka delaktighet och hur kan man förverkliga det?.....	43
8.2	Metoddiskussion	47
8.3	Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning.....	47
Källor.....		48
Bilaga 1		52
Bilaga 2		53

1 INLEDNING

De motionsinriktade daghemmen har utvecklat en pedagogik som strävar till att öka barnens fysiska aktivitet och samtidigt barnens delaktighet. De vuxnas roll och attityder har genomgått stora förändringar för att möjliggöra denna pedagogik. Jag har bekantat mig med tidigare forskning om barns delaktighet, betydelsen av fysisk aktivitet och de vuxnas roll och attityder i dessa sammanhang. Genom en litteraturstudie hoppas jag få mera information om hur pedagogiken i de motionsinriktade daghemmen möjliggör barnens delaktighet och vad denna pedagogik betyder för vuxenrollen och de vuxnas attityder.

2 BAKGRUND

Barnens delaktighet och inflytande har blivit viktiga mål i småbarnsfostran i daghemmen. Att barn oberoende av ålder ska både ses och höras tas upp i FN:s barnkonvention (Johannesen & Sandvik 2009:23). Också Grunderna för planen för småbarnsfostran nämner att barnens delaktighet och inflytande är ett måste och att barnen ska ha möjlighet att påverka på många olika nivåer och med växande ålder och utvecklingsnivå allt mera (Turja 2012:44). Personalen bör se som sin uppgift att möjliggöra denna delaktighet, som ska basera sig på frivillighet ur barnens synvinkel (Turja 2012:47). Det handlar enligt Johannesen och Sandvik (2009:30-31) inte om att varje barn får sin vilja igenom i varje liten sak, utan om att alla barn ska bli hörda och få vara en del av en gemenskap, där man respekterar varandra och därför lyssnar på varandra och strävar till att samarbeta. Det handlar alltså delvis om att alla barn oberoende av specialbehov tas med i de gemensamma aktiviteterna och upplever det positivt, men också om att barn i växande grad kan påverka planering av och beslutsfattande om aktiviteter, miljön eller annat som berör dem (Turja 2012:47). Om barnet får en känsla av delaktighet innebär det många positiva saker för barnets utveckling. Olika förmågor som t.ex. att tänka sina egna tankar och fungera i grupp ökar. Självkännedom och självförtroendet ökar tack vare att barnet känner sig godkänt och upplever att det går att påverka. (Turja 2012:52)

I allt högre grad har forskarna insett att barns möjligheter till fysisk aktivitet är av central betydelse för inläring på många plan, men också för känslan av delaktighet. I Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:24) poängteras det också hur viktigt det är med fysisk aktivitet för barnets självuppfattning och möjligheter till bättre delaktighet. Numminen (1997:14) påpekar att fysisk aktivitet inte endast har som mål att förbättra motoriska färdigheter och kondition, utan att fysisk aktivitet i allt högre grad har konstaterats vara ett av de viktigaste kognitiva och socioemotionella inläringssätten. Till de socioemotionella färdigheterna hör att barnet lär sig behärska känslor, att utveckla sin självkänsla och sin självkänedom och att lära sig bli en del av en grupp, d.v.s. samma färdigheter som känslan av delaktighet ger barnet. Huisman och Nissinen (2005:38) talar också för helhetsnyttan av att öka barns möjligheter till fysisk aktivitet. De poängterar att ju yngre barn det är fråga om, desto viktigare är den taktila och kinestetiska kunskapen vid inläring, d.v.s. den kunskap som fås genom upprepad fysisk aktivitet. Grindberg och Langlo Jagtøien (2006:60) varnar dessutom för att dålig motorik kan leda till inläringssvårigheter och till sämre möjligheter att utforska omgivningen och bli social. Därför är fysisk aktivitet speciellt viktig för att förhindra utanförskap i en senare ålder. Osnes, Skaug och Kaarby (2012:59) tar upp fysisk aktivitet ur genusperspektiv och konstaterar att alla barn bör uppmuntras att delta i allting och att det speciellt för flickor är illa att de får svag tilltro till sin förmåga att klara sådant som vi i vår kultur anser vara pojkaktigt.

Det finns mycket som tyder på att målsättningen om barns delaktighet och inflytande inte uppfylls i många daghem. Till en del beror det på att den fysiska miljön inte uppfyller kraven på att möjliggöra delaktighet och inläring för alla (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:99). De är ofta planerade för visuell och auditiv inläring (Kokljuschkin 2001:85), vilket leder till att kinestetiska barn inte ges möjlighet till delaktighet i lika hög grad (Kokljuschkin 2001:69). Barn kan förbjudas att vara på vissa ställen eller det finns osagda regler om var man enligt t.ex. kön ska vistas eller så tillåts bara vissa aktiviteter i ett visst utrymme (Turja 2012:51). Ett annat problem är att det egna initiativet hämmas av att en hel del redskap och leksaker är otillgängliga, t.ex. inlåsta i skåp, eller det behövs en vuxen för att kunna använda dem (Kokljuschkin 2001:69).

Det största problemet verkar ändå vara de vuxnas attityder till barnens delaktighet och sin egen roll i daghemmet. Enligt Kokljuschkin (1999:10) har daghemmen i Finland ofta en kontrollerande atmosfär, där barnen ska sitta stilla och tysta och göra finmotoriska uppgifter och därmed är en bra pedagog en som får barnen att vara tysta och hållas på sin plats. Barnens delaktighet och möjlighet till egen kreativitet ges nästan inget utrymme. Barnen blir ofta tvungna att avbryta sina lekar, slopa sina idéer, vänta och göra allt enligt daghemmets, d.v.s. de vuxnas, tidtabeller (Kokljuschkin 2001:89). För att barns delaktighet och inflytande ska bli etisk praxis krävs det att de vuxna betraktar barnen som likvärdiga och att de vågar släppa taget och tänka i nya banor så att allting inte är färdigt planerat. De vuxna ska ha ansvaret men i samspel med barnen. (Johannesen & Sandvik 2009:41-42) Nu är situationen den att de vuxna i många daghem styr allt annat utom den fria leken och i den fria leken låter de barnen själva styra utan att bry sig om att varken delta eller hjälpa barnen (Turja 2012:45). Detta sätt att agera kritiserar skarpt av Kalliala (2012:52), som säger att de vuxna inte då har förstått att deras uppgift är att ständigt lyssna på och hjälpa barnen. Det värsta enligt henne är det att sådana vuxna som faktiskt deltar på rätt sätt och finns till för barnen blir offer för de andra vuxnas negativa attityder, eftersom barnen fäster sig vid de vuxna som vågar ge barnen möjlighet till delaktighet (Kalliala 2012:145).

På grund av ändringar i samhällets livsstil har det fästs allt större uppmärksamhet vid behovet att stärka barnens intresse för fysisk aktivitet. Samtidigt som hälsoaspekten har blivit viktig har forskarna kommit fram till att fysisk aktivitet är grundläggande för nästan all sorts inläring i barndomen och att en inriktning på fysisk aktivitet också ökar möjligheterna till större delaktighet för barnen (se 5.2.1. och 5.2.2.). Flera pedagoger, bl.a. Kokljuschkin (1999, 2001), Hirvonen (2001) och Pulli (2013) i Finland och Grindberg och Langlo Jagtøien (2000) och Osnes, Skaug och Kaarby (2012) har skrivit böcker om hur man genom att satsa på fysisk aktivitet i daghemmen kan öka barnens välbefinnande och delaktighet. De kommer med konkreta råd om utrymmen, praxis och de vuxnas roll. Eftersom barnens delaktighet borde vara en viktig princip i alla daghem känns det relevant att närmare bekanta sig med pedagogiken de har utvecklat.

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med detta arbete är att verifiera att pedagogiken i motionsinriktade daghem ökar barnens möjlighet till delaktighet på ett naturligt sätt. Fokus kommer att vara på hur detta kan uppnås och på betydelsen av de vuxnas roll och attityder. Dessutom är det av intresse att, om möjligt, utreda hur mycket av det som kunde tillämpas i vanliga daghem utan motionsinriktning.

Frågeställningarna är:

- Hurdan roll och hurdana attityder har de vuxna i daghem som strävar efter att öka barnens delaktighet?
- På vilka sätt/ med vilka hjälpmedel strävar man efter att öka barnens delaktighet?
- Hur kan en ökad fysisk aktivitet stärka delaktighet och hur kan man förverkliga det?

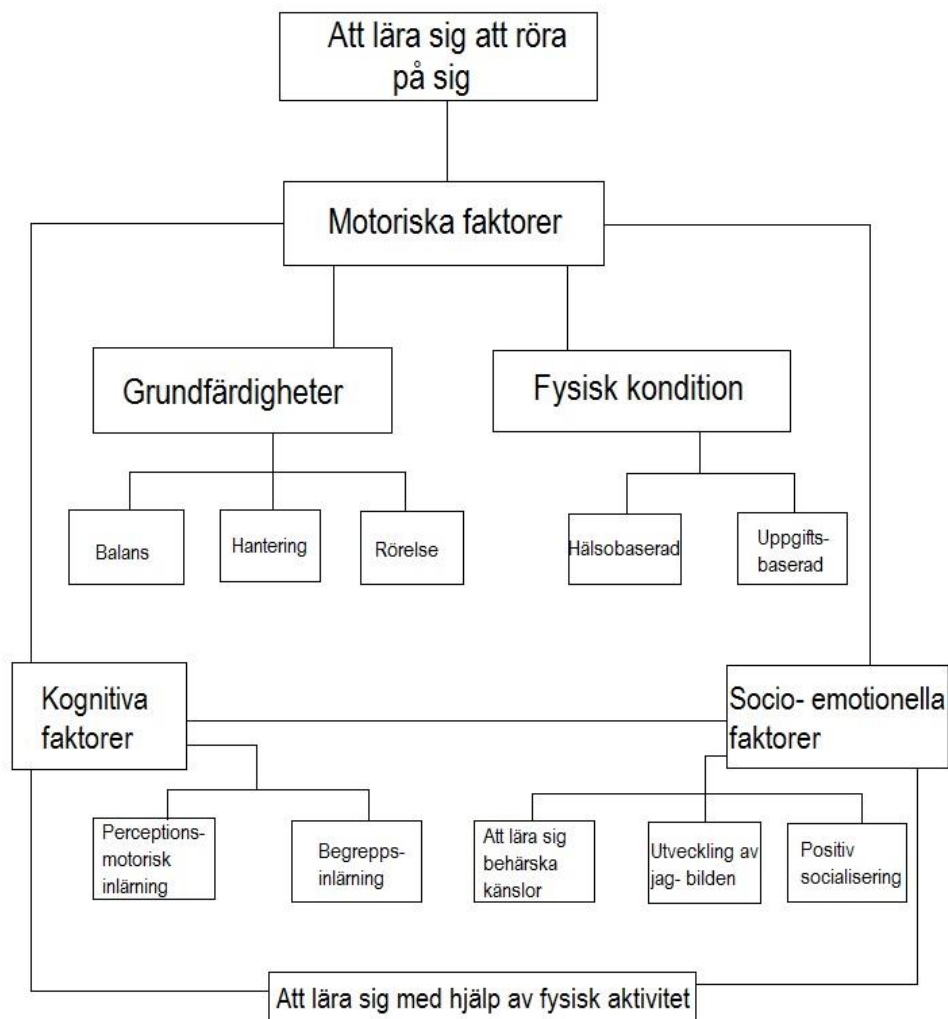
4 TIDIGARE FORSKNING

4.1 Pedagogiken i de motionsinriktade daghemmen

De motionsinriktade daghemmen har en klar idé om att fysisk aktivitet är viktigt för all inlärning och för barnens delaktighet. I dessa daghem har man speciellt fäst uppmärksamhet vid miljön och de vuxnas roll och attityder.

4.1.1 Målsättningen för barnens inlärning och delaktighet

Målsättningen för fysisk aktivitet i småbarnsfostran är tudelad: att lära sig röra på sig och att lära sig med hjälp av fysisk aktivitet. Numminens schema (1997:14) belyser bra dessa två aspekter. Schemat finns här i fri översättning:

Figur 1. Målsättningen för fysisk fostran för småbarn (Numminen 1997:14)

Där ingår att barnet lär sig motoriska färdigheter och samtidigt får en bra kondition, men lika viktigt är barnets möjlighet att lära sig kognitiva färdigheter (se 5.2.1) och socioemotionella färdigheter (se 5.2.2). Osnes, Skaug och Kaarby (2012:39) talar om en liknande tredelning, eftersom de talar om färdighetsmål (t.ex. springa och klättra), attitydmål (t.ex. empati och att acceptera sig själv och andra) och kunskapsmål (t.ex. att se samband och få förståelse för hur omvärlden fungerar). Huisman och Nissinen (2005:32) poängterar att då tanke, känsla och rörelse sker samtidigt så att barnet upplever det positivt, ökar det barnets självkänsla. Det är viktigt att utgå ifrån barnets individuella färdigheter och utifrån dessa planera utvecklande aktiviteter. Den motionsinriktade pedagogen ska kunna locka och stöda också de barn som utvecklas långsamt t.ex.

p.g.a. perceptions-, koncentrations-, eller fysiska svårigheter. (Karvonen 2002:5-6) Därför bör de vuxna ha kunskap om barns fysiska och motoriska utveckling, sinnenas betydelse för motoriken och sambandet mellan motorik och övrig inläring. Man ska ge barnen möjlighet till mångsidiga rörelseerfarenheter och stimulering av alla sinnen. Så många som möjligt av barnen ska kontinuerligt kunna utveckla sin rörelsepotential. (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:21-22)

Man ska erbjuda aktiviteter som för varje barn är på övre gränsen till vad hon/han klarar av, d.v.s. i mellanrummet mellan barnets utvecklingsnivå och den aktivitet de med vuxnas hjälp klarar av. (Karvonen, Sirén-Tiusanen & Vuorinen 2003:21-22) Man ska inte jämföra med andra barn utan med barnets egna tidigare prestationer. Det bästa är om man kan utgå ifrån individuella mål och behov, men samtidigt respektera barnets självbestämmanderätt och ge valmöjligheter (Karvonen 2002:10). Det är ändå den inre drivkraften som är viktigast, om barnet i fortsättningen av egen fri vilja ska ha motivation till fysisk aktivitet (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:90). Den inre motivationen kommer om barnet lär sig att lita på sitt kunnande, upplever sig höra till en grupp och får möjlighet att påverka och göra val (Pulli 2013:26). De vuxna kan uppmuntra till fysisk aktivitet genom variation av miljö och aktiviteter och genom val av svårighetsgrad. På detta sätt undviker man att utpeka osäkra barn och dessa behöver inte känna sig sämre än de andra utan kan delta i de gemensamma aktiviteterna. (Osnes Skaug & Kaarby 2012:64) Den bästa metoden är en barncentrerad utvecklande men indirekt styrning, där målsättningen är att få till stånd en gemenskap som är kreativ, färdig att prova nya saker och full av rörelse (Karvonen, Sirén-Tiusanen & Vuorinen 2003:18). Uppmärksamheten ska inte fästas vid vad barnet inte kan, utan vid hur man kan ge goda motoriska upplevelser oavsett barnets färdigheter. Förutom att man ska utgå från vad varje enskilt barn kan, måste man också göra extra insatser för dem som är motoriskt osäkra på ett visst område. Avgörande för hur man får allting att lyckas är barnets självuppfattning och självtillit, den respekt och trygghet som finns i gruppen och förstås utrymmena och tiden som finns till förfogande. (Osnes Skaug & Kaarby 2012:28-29)

4.1.2 Miljöns betydelse

Personalen ska se till att miljön erbjuder nya möjligheter och utmaningar utifrån varje barns nivå. I en stimulerande miljö blir barnens lekar allt mera komplicerade, men i en miljö där material, regler och rutiner är ett hinder för lek och skapande verksamhet satsar sig barnen bara kortvarigt och utan stor fysisk aktivitet. (Danielsson m.fl. 2001:20) Undersökningar visar att barn i daghem med rik varierad naturmiljö utvecklar motorik, koncentration och kreativitet bättre än barn i daghem med ensidigare miljö (Ellneby 1999:184). Många motionsinriktade pedagoger är av den åsikten att naturen är den bästa miljön, eftersom barnen där har utrymme och frihet mera än vanligt. För de vuxna är det också en utmärkt miljö att observera barnens inlärningsstilar. (Pulli 2013:12) Den s.k. äventyrspedagogiken använder sig också av naturen för att skapa en miljö som utvecklar motorik, problemlösning och sociala färdigheter, samtidigt som det ger möjlighet att beakta olika barns behov av spänning och upplevelser. (Kokljuschkin 1999:35) Enligt undersökningar är det i under 20 % av daghemmen goda möjligheter till fysisk aktivitet. Delvis beror det på dåligt planerade utrymmen. Det finns för lite fritt utrymme eller det finns inte möjlighet att ändra på utrymmena. Också tillgången till redskap kan vara dålig. (Pönkkö & Sääkslahti 2012:148) De vuxna borde komma överens med barnen om regler hur man gör ifall en lek plötsligt behöver mycket utrymme och det går vilt till (Osnes Skaug & Kaarby 2012:19). Också i Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:27-29) poängteras det att omgivningen ska sporra till rörelse och motion, att hinder ska undanröjas och att det även inomhus ska finnas möjlighet till fartfylld rörelse. Även Pulli (2013:18) rekommenderar att man ska skapa en miljö som lockar till fysisk aktivitet, undanröja onödiga hinder och lära barnen hur man rör sig på ett tryggt sätt. Genom att vistas ute och inne i olika turer kan man använda utrymmena vettigare och få större utrymme till lekar (Kokljuschkin 2001:20).

4.1.3 De vuxnas roll och attityder

Ännu viktigare än utrymmena och redskapen är de vuxnas attityder och roller. Fastän man länge vetat att fysisk aktivitet ökar också övrig inläring har man närmast använt fysisk aktivitet som belöning eller först då det har uppstått problem (Huisman & Nissinen 2005:31). Ändå är rekommendationen för barns fysiska aktivitet 15-20 timmar per vecka och dessutom bör man komma ihåg att aktiviteterna ska vara mångsidiga, omväx-

lande och innehålla upprepning för att möjliggöra inläring (Karvonen 2002:25). Det är viktigt att barnet kan prova och upprepa olika rörelsemönster utan att ständigt hindras (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:28).

Endast med planerade och styrda motionsstunder uppnår man inte målen. Det har bl.a. i en undersökning kommit fram att barnen sitter stilla och lyssnar på instruktioner eller väntar på sin tur 49 % av tiden under ett styrt motionstillfälle. I en annan undersökning framgick det att 60 % av tiden gick till att de vuxna förklarar och av denna satt barnen stilla och lyssnade halva tiden. (Pulli 2013:32) Det är ändå viktigt med planerad och styrd verksamhet, men den borde basera sig på uppgifter om varje enskilt barns behov och nivå, som personalen får kunskap om genom observationer och förfrågningar. Personalen ska göra anteckningar om varje barns personliga tendenser, t.ex. om vad barnet blir ivrigt över, vad barnet inte tycker om och hur barnet vill jobba. Föräldrarna ska frågas samma saker. Dessutom lönar det sig att observera var barnet leker och med vem i fri lek. (Kokljuschkin 2001:93) I Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:27) påpekas det att regelbunden handledd fysisk aktivitet är viktigt för barnets utveckling som helhet. För att barnen ska lära sig lekar och spel och hur man tillämpar regler och använder redskap i dessa bör man ha styrd fysisk aktivitet flera gånger i veckan (Pulli 2013:9).

Daghemmet bör också ge tid och plats för kaosbetonade lekar där de stora och våldsamma grovmotoriska rörelserna dominerar (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:94). Olika risklekar med höga höjder, hög fart, farliga element och våldsamt kan vara något som daghemmet begränsar och förbjuder i stället för att använda dessa som en viktig del i inläringen (Hirvonen 2011:120-121). Barnens kreativitet utvecklas inte om de vuxna inte står ut med oordning och kaos (Kokljuschkin 2001:82). De vuxna bör använda tid till att lära barnen att röra sig tryggt t.ex. på klätterställningen i stället för att omedelbart förbjuda allting. De kan också omformulera sina uppmaningar, så att de inte är i nekande form hela tiden. Man borde säga t.ex. ”Byt håll när du snurrar”, i stället för att ”Snurra inte, du blir yr”. (Pulli 2013:20) Barn lär sig att bättre tåla osäkerhet och svårigheter, om man låter dem leka risklekar (Hirvonen 2011:132). Daghemmets personal bör omvärdera sin uppfattning om fysiskt aktiva och påhittiga barn som tar egna initiativ. De ska inte ses som ett hot mot personalens auktoritet. Alla bör ges möjlighet att

göra saker som de tycker om och som de är bra på oberoende av kön och temperament. (Kokljuschkin 1999:26-27) De vuxna ska satsa på att i stället för styrda stunder lära barnen lekar, hjälpa dem att börja olika aktiviteter och bygga olika banor då barnen själva tar initiativ till det (Pulli 2013:18). De vuxna ska inte överdriva risker och skrämman med dem och framför allt inte i onödan förbjuda saker (Hirvonen 2011:146).

Som en sammanfattning kan man säga att barnens fysiska aktivitet kräver att hela personalen förbinder sig att utveckla miljön, ta bort onödiga förbud, att ta fram redskap och att aktivt uppmuntra barnen till fysisk aktivitet. Det finns planer för att varje daghem i framtiden ska ha en nedskriven plan för hur styrd motion och barnens egen fysiska aktivitet ska genomföras. Där ska ingå utvärdering, samarbete med föräldrar och andra samarbetspartner, men också arbetsgemenskapens olika medlemmars plikter, ansvarsområden, roller och åtgärder för hur man uppnår allt. (Pönkkö & Sääkslahti 2012:149) I de nuvarande motionsinriktade daghemmen har man fäst uppmärksamhet vid principer som stöder barnens delaktighet och ändrar på de vuxnas roll och attityder. Målsättningen baserar sig på varje enskilt barns utvecklingsnivå, inlärningsätt och intressen, vilket kräver ständig observation av barnen. Man satsar på flexibilitet genom att t.ex. byta längd och innehåll i planerade aktiviteter, om barnen är trötta eller okoncentrerade. Man uppmuntrar barnen och personalen att modigt försöka nya saker. Också barnen får komma med förslag och de vuxna förbjuder inte aktiviteter omedelbart p.g.a. säkerhetsprinciper. De vuxna är aktiva och hjälper och stöder barnen. (Kokljuschkin 2001:53)

5 TEORETISK REFERENSRAM

Det har forskats en hel del i den fysiska aktivitetens betydelse för barns helhetsinläring och också för möjligheterna till delaktighet. Allt flera forskare har fäst uppmärksamhet vid att alla daghem inte har förstått vad barncentrerad pedagogik och barns möjlighet till delaktighet egentligen kräver av de vuxna. De är överens om att en attitydförändring behövs om daghem ska bli sådana att alla barn ges en möjlighet att trivas och lära sig. Den nya pedagogiken som tagits i bruk i motionsinriktade daghem är ett steg i rätt riktning. I detta kapitel presenteras några av de forskare som tar upp problematiken.

5.1 Barnens delaktighet i daghemmen

I den nya planen för förundervisningen 2010 lyfts barnens delaktighet fram. Det sägs bl.a att förundervisningen ska uppmuntra till samarbete och delaktighet. Speciellt ska man fästa uppmärksamhet vid barnens möjlighet att påverka sin egen situation och den gemensamma verksamheten och miljön. Man ska utgå ifrån barnets intresse och tidigare erfarenheter och ge barnet möjligheter att komma med egna initiativ. Den barncentrerade pedagogiken ska ändå inte betyda att de vuxna inte tar ansvar, utan de vuxna ska sätta gränser och ställa krav på barnen. (Turja 2012:44-45) Barnen bör ses som experter på sin egen omgivning och därför är det viktigt att lyssna på deras erfarenheter och åsikter. Daghemmen borde utveckla sådana metoder att barnen genom att göra saker kan visa vad de vill. (Kokljuschkin 2001:68) Det är genom noggranna observationer de vuxna kan få reda på vad olika barn behöver. De vuxna måste se till att också andra än de verbala och aktiva barnen blir en del av gemenskapen och får en möjlighet att påverka. (Kalliala 2012:201) Endast närvaro räcker inte till för delaktighet, utan barnet ska känna att det blir inkluderat i gemenskapen oavsett åsikter och att andra visar respekt och lyssnar. Det viktiga är inte att ett enskilt barn får sin vilja igenom, utan att det blir en fungerande gemenskap. (Johannesen & Sandvik 2009:30-31) Delaktigheten ökar om barnen själva planerar och genomför aktiviteter, om alla tas med i lekar och spel och om alla oberoende av färdighetsnivå upplever att de gör något de trivs med (Pulli 2013:15). En aspekt av delaktighet är det att barn med specialbehov i de sociala kontakterna kommer med i grupperns gemensamma aktiviteter och upplever det positivt (Turja 2012:47). Den emotionella välfärden är viktig för känslan av delaktighet. De vuxnas uppgift är att dämpa dominanta barn och uppmuntra försiktiga barn, så att barnen inte ensamma behöver lösa konfliktsituationer. (Kalliala 2012:101)

Förutom att delaktighet övar barnen i kommunikation, demokrati och val, jämnar det ut maktbalansen mellan barn och vuxna (Johannesen & Sandvik 2009:33-34). Om barnen ska kunna få en känsla av delaktighet krävs det att deras kunskap om hur daghemmet fungerar ökas. De ska få information om målsättning, regler, sin egen roll, material och utrymmen. (Turja 2012:51-52) Speciellt möjligheten att planera miljön påverkar hur barnen trivs i daghemmet (Kokljuschkin 2001:71). Vuxna har ofta behov av att kontrollera och agera, vilket kan leda till att barnen delar de vuxnas fokus istället för att

formulera egna. Om barnen på riktigt ska vara delaktiga bör de ha rätt till egna upplevelser och detta oberoende om de vuxna upplever dessa på samma sätt eller inte. (Johannesen & Sandvik 2009:72-73) Det är viktigt att barnen får lyckade upplevelser i daghemmet och om situationen är den att barnet oftare får negativa kommentarer än positiva borde de vuxna fundera på hur daghemmets och de vuxnas förhållningssätt kunde ändras (Kokljuschkin 1999:22-23). De vuxnas val av ord kan i värsta fall leda till att en del av barnen marginaliseras och upplever sig som onormala (Johannesen & Sandvik 2009:45). Barn har olika behov t.ex. beroende på kön och temperament, men alla borde ges möjlighet att göra sådant de upplever sig vara bra på och som de tycker om (Kokljuschkin 1999:27). Det krävs av de vuxna att de i fri lek är färdiga att improvisera och hjälpa barn enligt behov och att de i styrd verksamhet beaktar varje enskilt barns utvecklingsnivå och tidigare erfarenheter (Kalliala 2012:102). Delaktighet betyder för barnen att de blir hörda och kan påverka saker i sin gemenskap på så många nivåer som möjligt (Turja 2012:47).

5.2 Betydelsen av fysisk aktivitet för inläring och delaktighet

Trots att man vetat om den fysiska aktivitetens enorma betydelse för både inläring och delaktighet länge (Huisman & Nissinen 2005:31), kommer detta inte tillräckligt starkt fram i Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005). I Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:27) nämns det bara kortfattat att fysisk aktivitet är grunden för barnets välbefinnande och dessutom har betydelse för inläring och emotionellt kunnande. Allt flera forskare har kommit till slutsatsen att fysisk aktivitet är ett absolut måste för barnets utveckling på alla områden.

5.2.1 Betydelsen av fysisk aktivitet för inläring

Det finns forskare som anser att kroppen är barnets primära sätt att lära sig, eftersom barn upplever sig själv genom det vestibulära sinnet (jämvt/balans), det kinestetiska systemet (rörelse/hållning) och det taktila sinnet (beröring). Fysisk aktivitet är därför av största vikt. (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:82-84) Förr trodde man att barns motoriska utveckling följer utvecklingsfaser i vissa åldrar och att de tränar en viss fas för att sedan gå vidare. Nu har forskarna insett att barn har nedärvda rörelsemönster som

måste lockas fram och det är miljön och situationerna snarare än åldern som avgör vad barnet klarar av. För inläring behövs dessutom upprepning. Speciellt den information barnet får genom sinnena (syn, hörsel, lukt, smak och taktila sinnet) om omgivningen och hur den egna kroppen fungerar i förhållande till omvärlden är viktig. (Danielsson m.fl. 2001:14-15) Ju yngre barn det är fråga om desto större betydelse i inlärningsprocessen har den information som barnet fått genom taktila eller kinestetiska kanaler. Auditiv information är av minst betydelse då små barn lär sig. (Huisman & Nissinen 2005:38) Eftersom alla sinnena används vid fysisk aktivitet blir det starka spår i minnet (Pönkkö & Sääkslahti 2012:138)

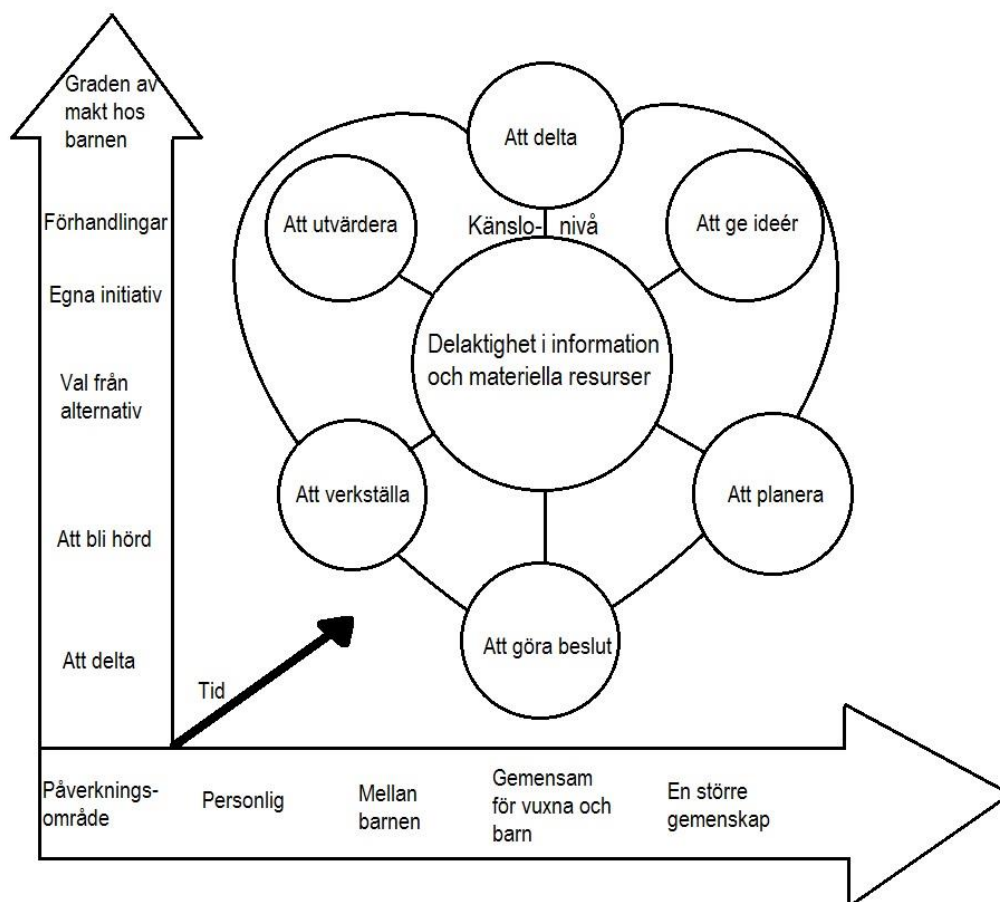
Fysisk aktivitet har bl.a. konstaterats förbättra barnets kognitiva kapacitet, eftersom förmågan till rörelse ger barnet nya erfarenheter, möjligheter till att lösa problem och utforska områden (Danielsson m.fl. 2001:14). Grundläggande färdigheter för språkinläring och matematisk och naturvetenskaplig inläring fås genom fysisk aktivitet t.ex. genom att barnet lär sig avstånd och begrepp som position, storlek, mängd och form. Genom att lära sig rytm, ögon- och handkoordination och att kombinera höger och vänster kroppshalva lär sig barnet nödvändiga saker för att senare kunna läsa och skriva. (Huisman & Nissinen 2005:25) Grindberg och Langlo Jagtøien (2000:63) tar upp att fysisk aktivitet hjälper inläringen av tids- och rumsbegrepp, uppfattningen av ordningsföljd och förståelsen av orsak och verkan, d.v.s. abstrakt tänkande (Pönkkö & Sääkslahti 2012:138). Flera forskare (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:63, Huisman & Nissinen 2005:25, Danielsson m.fl. 2001:19) påpekar att barn som får röra på sig är mera koncentrerade i inläringssituationer. Speciellt användningen av stora muskelgrupper och sådan fysisk aktivitet som kräver uthållighet ökar koncentrationen efteråt och inläringen blir därför bättre (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:49-50).

Barnets motorik och intellektuella förmåga är ömsesidigt beroende av varandra och speciellt grovmotoriska rörelser stimulerar hjärnans utveckling (Danielsson m.fl. 2001:19). Motoriska svårigheter kan leda till inläringssvårigheter t.ex. för att barnet inte vågar utforska omgivningen (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:60-61). Motoriska svårigheter, så som dålig balans och svårighet att uppfatta sin kropp, gestalta rum eller kombinera höger och vänster sidas rörelser hör ihop med inlärningsproblem och mångsidig fysisk aktivitet borde därför användas för att förbättra all inläring (Pönkkö

& Sääkslahti 2012:137). Det har bl.a. konstaterats att barn med språkliga inlärningsproblem ofta också är motoriskt klumpiga (Huisman & Nissinen 2005:27). Ett barn som känner tilltro till sin fysiska kapacitet, speciellt sin grovmotorik, har ett gott självförtroende och detta självförtroende sprids till andra inlärningsområden och ökar motivationen att lära sig (Danielsson m.fl. 2001:19). Också Rintala (2005:9) påpekar att fysisk aktivitet är av central betydelse för att utveckla barnets motivation, eftersom den ger barnet möjlighet till att känna sig kompetent och självständig, men också ger känslor av gemenskap.

5.2.2 Betydelsen av fysisk aktivitet för delaktighet

Barnets möjlighet till delaktighet är beroende av nivån på barnets inflytande och nivån på gemenskapen och Turjas schema belyser hur mångdimensionellt barnens delaktighet är. Schemat finns här i fri översättning:

Figur 2. Det mångdimensionella i barns delaktighet (Turja 2012:49)

Man brukar beskriva det mångdimensionella i barns delaktighet som en bild med två axlar, där den ena axeln betecknar graden av inflytande och makt och den andra axeln betecknar nivån på gemenskapen barnet kan påverka. Det är delaktigheten i information och materiella resurser som möjliggör barnets delaktighet på olika nivåer. Till delaktigheten hör att barnet med sina känslor och kunskaper har möjlighet att delta, ge idéer, att planera, att göra beslut, att verkställa beslut och att utvärdera verksamheten. (Turja 2012:49) För att barn ska få inflytande behövs det att den emotionella utvecklingen och tron på sig själv är på god grund. För att nå olika nivåer av gemenskap behövs en bra social utveckling. För att barnet ska synliggöras och bli delaktigt i gemenskapen behövs positiva upplevelser av fysisk aktivitet i alla åldrar, eftersom kroppen är grunden för all mänsklig aktivitet (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:22).

Fysisk aktivitet är av central betydelse för barnets emotionella och sociala utveckling. Barn utvecklar i hög grad kompetens och tro på sig själv genom fysisk aktivitet (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:16). Den emotionella utvecklingen stärks genom att barnet får en god självkänsla och en tro på den egna kroppens möjligheter, då han/hon lyckas med sina rörelser (Danielsson m.fl. 2001:14). I undersökningar har det kommit fram att daglig motion stärker barnets positiva erfarenheter av sig själv och stöder personlighetsutvecklingen. Speciellt pojkaras självkänsla stärks av god fysik. (Huisman & Nissinen 2005:30)

Genom fysisk aktivitet, så som spel, lekar och små tävlingar, lär sig barnen styra sina känslor, vara i grupp och känna samhörighet (Pönkkö & Sääkslahti 2012:138). Sociala aktiviteter är viktiga i alla åldersgrupper och att behärska grundläggande fysiska färdigheter är en förutsättning för barnet att delta i dem (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:22). God fysisk färdighet gör att andra lättare accepterar barnet (Danielsson m.fl. 2001:14, Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:63). Ett barn som behärskar sin kropp och litar på sin rörelseförmåga har större kapacitet att vara delaktig i alla former av lek, medan motorisk osäkerhet och bristande kroppsmedvetande leder till att lekmöjligheterna begränsas (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:83). Kroppsligt trygga barn klarar av att samarbeta i leksituationer (Danielsson m.fl. 2001:14), medan motorisk osäkerhet lätt leder till att barnet blir uteslutet ur leken (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:16). Brister i motoriken leder till att barnet inte vågar utforska omgivningen och

också därför blir den sociala utvecklingen sämre (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:61). Det bör fästas uppmärksamhet vid att ge extra uppmuntran till fysisk aktivitet speciellt åt barn som är motoriskt klumpiga eller lätt vägrar att delta i aktiviteter (Karvonen 2002:26). Mångsidig fysisk aktivitet är både förebyggande och rehabiliterande för barn med olika specialbehov (Pulli 2013:12).

5.3 De vuxnas roll i barnens möjlighet till delaktighet

De vuxna påverkar barnens möjlighet till delaktighet på många sätt. De bestämmer oftast ensamma om miljön, dagsrutinerna och tidsanvändningen. Detta borde inte vara fallet om barnen ska känna sig delaktiga. Dessutom kan de vuxnas pedagogiska synsätt och attityder påverka barnens möjlighet till delaktighet. Sist men inte minst är allting beroende av de vuxnas förmåga till samarbete sinsemellan och av hur tillåtande atmosfär det är i daghemmet för kreativitet och misslyckanden.

5.3.1 Hur de vuxnas kontroll av miljön påverkar barns delaktighet

Den fysiska miljön kallas ibland den tredje pedagogen och är av stor betydelse för barns aktivitetsmöjligheter. Organisation av tid och rum och anpassningen av utrustningen borde främja spontan lek och inlärning. (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:47) Barnens möjlighet till delaktighet och egen verksamhet begränsas ofta av att daghemmens utrymmen, tidtabeller och rutiner är gjorda på de vuxnas villkor. Ordning och renhet kan vara viktigare än möjlighet till kreativitet, som ofta leder till oordning. (Kokljuschkin 2001:61) I Grunderna för planen för småbarnsfostran sägs det att en välbyggd miljö uppmuntrar barnet till att leka, forska, röra på sig och uttrycka sig på många sätt. Att skapa, upprätthålla och förnya denna miljö hör till de vuxnas uppgifter. (Kalliala 2012:214-215) Speciellt viktigt är det hur utrymmena begränsar eller möjliggör barnens egen verksamhet. Daghem är tyvärr ofta planerade att vara hemlika och estetiska, vilket leder till att aktiva lekar, som är viktiga speciellt för kinestetiska barn, blir omöjliga. (Kokljuschkin 2001:67-69) Detta kan leda till att en del barn i daghemmet är uttråkade, eftersom miljön inte motiverar eller det inte finns tillräckligt med inspirerande leksaker (Kalliala 2012:202). Lekmaterialet borde locka till att modigt utforska och det borde kunna användas på många olika sätt. Framför allt ska barnen

kunna hitta materialet utan att behöva be om tillåtelse eller hjälp. (Röthle 2006:129) Materialet kan t.o.m. vara inlåst och barnen kanske inte ens vet att det existerar (Turja 2012:51).

Barnen borde tillåtas att ändra på utrymmena för sina lekar (Kokljuschkin 2001:81) och därför krävs det att inredningen är flexibel (Röthle 2006:129). Problemet kan också vara de vuxnas attityd till användningen av vissa utrymmen. Barnen kan förbjudas att vistas i ett utrymme eller aktiviteterna i utrymmet begränsas. Det kan t.o.m. finnas osagda regler om att bara ett kön är välkommet i utrymmet. (Turja 2012:51) Ibland kan de vuxnas brist på kompetens leda till att t.ex. småbarn ofta hålls onödigt mycket inne. De vuxna vet inte vilka utelekar passar små barn och förstår inte att barn i olika åldrar kan vara i samma miljö, eftersom de utnyttjar utrymmet på olika sätt. (Hagen & Lysklett 2006:138) Forskning har visat att barnen upplever mera delaktighet om de ges möjlighet att säga hur de vill använda olika utrymmen (Kokljuschkin 2001:71). Också rutiner, tidtabeller och planering kan vara ett sätt för personalen att nonchalera barnens möjlighet till delaktighet (Johannesen & Sandvik 2009:52). Barnen måste ofta avbryta sin lek, avstå från sina idéer, vänta och göra saker enligt de vuxnas tidtabeller (Kokljuschkin 2001:89). Både daghemmens utrymmesplanering och de vuxnas attityd leder till att s.k. vita lekar föredras i daghemmen. Dessa är pedagogiska och lugna lekar, så som hemlekar, byggande och rollekar. För sin helhetsutveckling behöver barn också s.k. svarta lekar, d.v.s. lekar som är spontana och ostyrd och stör de vuxnas ordnade värld. Det borde finnas utrymmen som uppmuntrar till fysisk aktivitet och kreativitet via svarta lekar. (Kokljuschkin 2001:81)

5.3.2 Hur de vuxnas pedagogiska synsätt påverkar barnens delaktighet

Enligt Kalliala (2012:51) styrs daghemmen av en barncentrerad pedagogik, som i praktiken borde betyda att de vuxna ska uppmuntra barnen till aktiviteter och eget initiativ genom att låta deras inre motivation vara en drivande faktor. De vuxna ska möjliggöra barnens lek, observera och delta (dessa är delvis simultana handlingar). Tyngdpunkten beror på barnens ålder, personlighet och färdigheter. (Kalliala 2012:206) Den vuxna deltar genom att vara en aktiv och jämnbördig lekkamrat eller genom att leka parallellt för att ge barnet möjlighet att imitera. Den vuxna kan möjliggöra barnens

lek genom att vara en vägledare som klargör regler men inte blandar sig i leken eller en igångsättare som ger initiativ till en lek men inte tvingar någon att vara med och inte själv heller deltar. Som åskådare är den vuxnas uppgift att observera olika barns motoriska färdigheter, säkerhet och sociala roller och vid behov för hela gruppen ordna en övning utan att peka ut ett enskilt barn. (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:30-33)

Det finns tre mycket använda pedagogiska traditioner. Dessa är förmedlingspedagogik, tillväxtpedagogik och dialogpedagogik. Förmedlingspedagogiken karaktäriseras av att den vuxna leder och förklarar. Målsättningen är inläring och mycket lite får väljas av barnen. Tillväxtpedagogiken utgår ifrån barnets utvecklingsnivå då den vuxna väljer metoder och fysisk miljö som ska stimulera kreativitet. Observationer är centrala och de vuxna ingriper bara om barnet ber om det eller då det behövs hjälp. Barnet kan också välja att inte delta. Dialogpedagogiken går ut på att inläringen är en gemensam angelägenhet för den vuxna och barnet. Barnets aktivitet, känslor och tankar påverkar ledarstil och undervisningsmetod. Flexibilitet och gemensamma aktiviteter är viktiga element. (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:69-74) Om barnet på riktigt ska uppleva delaktighet genom att få möjlighet att ta initiativ, delta i beslut och uppleva att han/hon lyckats är dialogpedagogiken det rätta valet, eftersom förmedlingspedagogiken inte ger tillräckligt med frihet och tillväxtpedagogiken tillåter att den vuxna är för passiv. Förmedlingspedagogiken ger positiva upplevelser bara åt sådana barn som inte störs av att tävla och rangordnas. (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:130-134)

Problematiken med för passiva vuxna tas också upp av Kalliala (2012:52-53), som fäst uppmärksamhet vid att en del vuxna har förstått ordet barncentrerat så att de endast ska vara passiva åskådare och delta så lite som möjligt i barnens aktiviteter. Detta är inte en bra lösning, eftersom många barn i nya okända situationer känner sig otrygga med andra barn. Det behövs en tillgänglig vuxen, som t.ex. leker parallellt med barnen för att lugna eller ge idéer eller är lekledare, eftersom en del barn blir uteslutna eller har svårt att hitta på något utan vuxen hjälp. Det som inte däremot fungerar är att den vuxna står bredvid och kommenterar och ger råd. Enligt en amerikansk undersökning avbröts leken i detta fall. (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:135-139) I många daghem har de vuxna mycket lite kontakt med barnen. De står och pratar sinsemellan, sitter vid datorn eller står i egna tankar. De kommunicerar med barnen endast då de ger order, förbjuder eller

påminner om något. Hon påpekar att det är ett allvarligt missförstånd att de vuxna tror att de inte behövs till något annat än rutinmässigt skötande och övervakning. (Kalliala 2012:53-55) Också Röthle (2006:125) tar upp att den vuxnas fysiska och psykiska närvaro måste synliggöras som ett stöd för barnens lek (speciellt för yngre barn), eftersom undersökningar visar att antalet konflikter mellan barn ökar om vuxna inte är i synfältet. I Grunderna för planen för småbarnsfostran (Stakes 2005:25) poängteras det att de vuxna ska ge barnen den frihet de behöver, men att en lyckad lek ofta kräver indirekt vägledning, t.ex. redskap som ges i användning, eller direkt vägledning. Det är inte barnet som är ansvarigt för sin inläring utan de vuxna är ansvariga för att barnets starka sidor hittas och inlärningsmiljön och undervisningssättet ändras för att passa barnet (Kokljuschkin 2001:86).

5.3.3 Hur de vuxnas attityder påverkar barnens delaktighet

Daghemmets viktigaste uppgift är att ge barnen en känsla av delaktighet och att de hör till en gemenskap. Då krävs det att de vuxna hela tiden är observanta och närvarande. De ska dela barnens vardag och se till att alla tas med i gruppen. De ska inte prata över barnens huvud som om de inget förstod och inte heller om egna saker sinsemellan, utan de ska hela tiden koncentrera sig på att se och höra barnen. Inget barn ska behöva gå omkring och ha tråkigt, utan de vuxna ska hjälpa de barn som inte själva klarar av att hitta på aktiviteter eller komma med i gemenskapen. De vuxna ska inte heller nonchalera barnens betydelse genom att i onödan avbryta dem när de leker eller talar. (Kalliala 2012:100-102)

De vuxnas attityder till sin egen makt kan vara ett hinder för barnens delaktighet. Ett exempel på makt är att barnens egeninitierade aktiviteter ges betydligt mindre tid än de vuxendefinierade. Makten måste släppas annars blir det ingen äkta delaktighet. (Johannesen & Sandvik 2009:46) De vuxna föredrar lekar de själva styr, eftersom de upplevs förorsaka mindre problem och oordning. Men barn behöver också lekar som inte är snälla och pedagogiskt utvecklande, utan som ger rum för egen kreativitet. Att hindra dessa fysiska kreativa lekar kan t.o.m. leda till problem med uppförande i ett senare skede. (Kokljuschkin 1999:17-18) Det största hindret för barns fysiska aktivitet är de vuxnas attityd. Istället för att sätta all energi på att förbjuda och begränsa fysisk

aktivitet borde de vuxna ha en sådan attityd att all fysisk aktivitet är värdefull. Ett fysiskt aktivt barn tar mera utrymme, är högljutt och råkar i fartfyllda situationer, men bara genom att göra saker får barnet kunskap om sina gränser. De vuxna måste visserligen hela tiden vara observanta, men utan att omedelbart ingripa med onödiga varningar. (Pulli 2013:8-9) I Grunderna för planen för småbarnsfostran talar man mycket om barnens trygghet och säkerhet. Detta kan ha lett till att man i daghemmen hindrar barnen från att göra självständiga beslut om risker och samtidigt fråntar dem möjligheten till delaktighet och inläring om egen kapacitet. (Hirvonen 2011:82-83) Också Kalliala (2012:207) poängterar att om de vuxna styr, hjälper och lär för mycket, ger det ingen möjlighet för barnen att själva hitta på, göra egna val, uttrycka känslor och bygga sociala förhållanden till de andra barnen. Det viktiga är att de vuxna accepterar barnens kaotiska lekar och också visar det för barnen (Röthle 2006:132). En bra vuxenpedagog klarar av att förnya sina planer för dagen eller stunden om barnens spontana lek öppnar nya möjligheter (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003:21). Genom att tillåta spontan fysisk aktivitet istället för att genast skrämma barnet med t.ex. möjligheten att hon/han stöter sig, stöder den vuxna inläringen och så småningom blir barnet säkrare i sina rörelser (Pulli 2013:13). Barn förlorar chansen att uppleva många fina saker om personalen bara för säkerhets skull förbjuder barnens egen verksamhet (Kokljuschkin 2001:37) Verksamheten i daghemmet måste anpassas till barnens sätt att vara. Det får inte finnas stränga regler för hur och när barnen får röra på sig. (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:19)

Delaktighet innebär att alla barn ska bli inkluderade i gemenskapen. De vuxna kan med sina attityder på många sätt hindra barnen från att känna sig inkluderade. Med ord och handlingar kan de vuxna ge barnet en känsla av att hon/han inte passar in eller beter sig på rätt sätt. (Johannesen & Sandvik 2009:46) Inget barn borde utsättas för erfarenheter som gör att hon/han känner sig utesluten ur gemenskapen (Kalliala 2012:101). Ett vanligt problem är att de vuxna har en attityd att ett ”bra” barn är ett barn som tyst jobbar på och inte stör, medan ett fysiskt aktivt och högljutt barn är störande (Kokljuschkin 2001:67). De vuxna bör inse att de upplever barnens behov av fysisk aktivitet som problematisk. Endast då kan de ändra på sin attityd och låta bli att hela tiden begränsa och förbjuda. (Kokljuschkin 1999:29) De vuxna har ofta stereotypa förväntningar på barns könsbeteende och kan genom det de säger och genom gester och

miner styra barns beteende. Pojkarna ges ofta ett större utrymme eftersom de vuxna tänker att pojkarnas lekar är mera fysiska och våldsamma, medan flickorna får nöja sig med mindre utrymmen, ofta nära de vuxna. (Ylitapio-Mäntylä 2012:278-279) Barn av båda könen kan uppleva att de inte passar in om de vuxna alltför tydligt styr barnen enligt stereotypa könsförväntningar. Pojkar uppmuntras till fysiska utmaningar och tillåts vara högljudda. Pojkar som är mera försiktiga av sig kan uppleva att de inte duger och bli osäkra på sin motoriska färdighet. Flickor uppmanas att vara försiktiga och får skäll när de är högljudda och bråkiga. För flickornas del betyder det att de blir tvungna att begränsa sina kroppsliga upplevelser för att passa in i det godkända mönstret. (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:57-58) De vuxna kan också öka barnens delaktighet genom att t.ex. ingripa i situationer då barnen själva utesluter någon p.g.a. kön. T.ex. i ett daghem tillät inte pojkarna flickorna att komma med och spela fotboll. Först efter långa diskussioner blev flickorna accepterade. (Ylitapio-Mäntylä 2012:277) De vuxna måste ordna flera olika typer av lekar och aktiviteter, som båda könen upplever är roliga. Alla ska uppmuntras att delta. När barnen blir äldre kan de själva välja bort saker, men de vuxna ska inte göra valet för dem i en tidig ålder. (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:60) De vuxna har en viktig uppgift att ge barnen en stor lekrepertoar (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:104), men tyvärr hör de vuxna som deltar i barnens lek till undantagen i daghemmen fastän barnen nuförtiden kan behöva mycket hjälp med att berika sin lek (Kalliala 2012:208-209).

Det kan vara svårt för vuxna att behandla barn som likvärdiga. För att barnen ska ha möjlighet till delaktighet är det nödvändigt att de vuxna i varje enskilt möte med ett barn behandlar barnet som en likvärdig egen individ. (Johannesen & Sandvik 2009:40-41) Man kan t.ex. fråga sig varför de vuxna bedömer barns möjlighet till att lyckas i något fysiskt utgående från kön och ålder istället för att låta barnet självt försöka om han/hon klarar av det (Hirvonen 2011:127). För att barnen ska uppleva att de lyckas kan personalen arrangera aktiviteter för hela gruppen så att barnen kan välja svårighetsgrad utan att de andra märker att någon gör uppgiften annorlunda än den andra, t.ex. p.g.a. motorisk osäkerhet (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:64). Det är viktigt att personalen är medveten om sin uppfattning om barns kapacitet. Några kanske inte vill se de yngsta barnen som personer som kan och vill något, vilket leder till att de fräntas möjligheten till delaktighet. (Johannesen & Sandvik 2009:49) Det är också viktigt att personalen inte

utgår från ett inbillat ”medelbarn”, utan det behövs olika sorters aktiviteter för att möjliggöra delaktighet och lyckade upplevelser för alla barnen (Kokljuschkin 1999:21). Därför är det t.ex. inte bra för delaktigheten att daghemmet har alltför många planerade aktivitetsstunder, eftersom alla barn då förväntas göra samma sak samtidigt (Pulli 2013:14). Barn som klassificeras som tysta och försiktiga av vuxna blir ofta också marginaliserade, eftersom de vuxna lätt godkänner att de blir utanför sociala gemenskaper och inte ens blir tillfrågade. Delaktigheten fungerar inte för dessa barn, om inte de vuxna ser till att alla barn får utrymme i gemenskapen. (Johannesen & Sandvik 2009:78)

Att inkludera barnen på alla nivåer som jämställda med de vuxna är ett krav för riktig delaktighet. Enligt undersökningar är de vuxna mycket dominerande i maktbalansen och reglerar barns fokus och handlingar. Barnen hittar inte på eget utan följer upp personalens idéer. (Johannesen & Sandvik 2009:47-48) De vuxna borde också fästa uppmärksamhet vid hur de bemöter barnen i vardagen. Delaktigheten avgörs av det om uppfostran är negativt laddad med övervakning, begränsningar och disciplin eller positivt laddad med uppmuntran, stöd och möjligheter. (Kokljuschkin 1999:16) Vissa vuxna hindrar och hämmar barn från att uttrycka sig, vilket inte möjliggör delaktighet. Andra ökar barnens delaktighet genom att fokusera på barnen, låta sig avbrytas och påverkas av barnen. Beröm ökar delaktighet, medan skäll alltid har negativa konsekvenser. (Johannesen & Sandvik 2009:56-57)

5.3.4 Hur de vuxnas kapacitet till samarbete påverkar barnens möjligheter till delaktighet

För att man i daghemmet systematiskt ska kunna öka barnens möjligheter till delaktighet behövs det en fungerande arbetsgemenskap (Kokljuschkin 2001:11). En del vuxna har inte förstått hur viktigt det är med barns delaktighet. De upplever att det är något extra som kräver tid och resurser som de inte har. Dessa vuxna borde ändra attityd om daghemmet ska fungera. (Turja 2012:53) Enligt undersökningar talar de vuxna hellre med andra vuxna än kommunicerar på ett mångsidigt sätt med barnen, vilket förstås inte främjar delaktighet. Detta leder till att studerande som kommer för att lära sig också får en fel modell för hur de vuxna ska umgås med barnen. (Kalliala 2012:54-55) De vuxna

kanske t.o.m. genom sitt beteende ser till att ingen av de andra vuxna heller vågar vara alltför ivrigt med barnen, eftersom det tydligt syns på barnen att de fäster sig vid vuxna som ökar deras delaktighet (Kalliala 2012:145). För stor kontroll, övervakning och vak-tas bakom ryggen av andra vuxna hindrar och hämmar effektivt kreativiteten hos sådana vuxna som vill försöka sig på nya saker (Kokljuschkin 2001:36). Tvärtom borde de vuxna som har gott självförtroende och arbetsteamet tillsammans stöda alla som vill försöka sig på nya saker (Turja 2012:53). Det räcker aldrig att bara en i arbetsteamet vill pröva på något nytt. Det krävs att alla är villiga att försöka ändra gamla sätt och uppfattningar och istället lära sig nya sätt att tänka och göra saker. (Kokljuschkin 2001:8-9) I en undersökning i Åbo i daghem märkte man t.ex. att arbetshandledning kan vara ett effektivt sätt att ändra på attityder. Vuxna som tidigare upplevt att fysiskt aktiva eller annorlunda barn är störande och problematiska lärde sig att bättre godkänna dessa barns sätt att fungera genom arbetshandledning. (Kokljuschkin 1999:25)

För att möjligheten till delaktigheten ska maximeras är det viktigt att också engagera föräldrarna. Föräldrarna borde också hemma ta sig tid att höra och se barnen och öka deras delaktighet. (Turja 2012:53) I en del fall kan t.o.m. familjens bakgrund och sedvänjor påverka hur villigt barnet är att vara delaktig t.ex. i fysisk aktivitet (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:65). Samarbetet med föräldrarna behövs och kan hjälpa de vuxna i daghemmet att hitta nya lösningar (Kokljuschkin 2001:21). Daghemmet kan också få klargjort för föräldrarna varför det inte är så farligt med smutsiga kläder eller med att barnet lite stöter sig, om aktiviteten samtidigt ökar barnets möjlighet till delaktighet (Pulli 2013:21).

6 METOD

6.1 Val av metod

Mycket information om barnens delaktighet och de vuxnas roll och attityder i motionsinriktade daghem har framkommit av den litteratur jag läst för bakgrund, teoretisk referensram och tidigare forskning, men inte tillräckligt för att göra en egen empirisk forskning. I stället har jag valt att göra en allmän litteraturstudie, eftersom man använder allmänna litteraturstudier för att göra en beskrivande bakgrund till en empirisk studie eller för att beskriva vilken kunskap det för tillfället finns inom ett specifikt område. I allmänna litteraturstudier beskriver man och analyserar vald litteratur som finns tillgänglig. Det är alltså inte fråga om en systematisk genomgång av all litteratur som finns på området. Risken med denna forskningsmetod är att man kan dra fel slutsatser, eftersom man inte kan kvalitetsgranska de artiklar man väljer att inkludera i sin studie. (Forsberg & Wengström 2008:29-30)

6.2 Datainsamling

6.2.1 Urvalskriterier

I allmänna litteraturstudier bör man fokusera på framför allt aktuell forskning och dessutom borde man försöka inkludera all relevant forskning inom det egna forskningsområdet. Det senare kan i praktiken bli omöjligt, eftersom man sällan har tid eller ekonomiska resurser att hitta all relevant litteratur. (Forsberg & Wengström 2008:34) I min litteraturstudie har jag valt att inkludera och exkludera artiklar på basen av följande kriterier:

Inkluderingskriterier:

- Publicerade mellan åren 2003-2013
- Skrivna på finska, svenska eller engelska
- Vetenskapliga, med källförteckning
- Artiklar i böcker eller tidningar, forsknings- eller projektrapporter, pro gradu -avhandlingar

- Handlar om barn/personal inom dagvård
- Behandlar minst två av följande teman i mitt arbete; fysisk aktivitet, delaktighet eller vuxnas roll/attityder

Exkluderingskriterier:

- Otillgängliga i fulltext
- Behandlar enbart barn med specialbehov
- Behandlar fysisk aktivitet enbart ur ett hälsoperspektiv
- För låg nivå på arbetet (t.ex. kandidatarbeten)

6.2.2 Tillvägagångssätt

Urvalet av artiklar måste motiveras och databaser, sökord och frågeställningar som har använts i forskningen ska tydligt redovisas. Dessutom bör man redovisa för antalet träffar i datasökningen. (Forsberg & Wengström 2008:88) Eftersom den nya motionsinriktade pedagogiken på basen av det jag läst verkar vara väl etablerad i de nordiska länderna kommer jag att använda sökord på svenska och finska, men också för säkerhets skull på engelska, eftersom man på många forskningsområden allt oftare skriver sina artiklar på engelska. Sökorden kommer att vara nära förknippade med syftet och frågeställningarna i mitt arbete. Jag har valt att använda mig av följande sökord på finska; liikuntapainotteinen päiväkotii, päiväkotii+liikunta, päiväkotii+osallisuus, päiväkotii+aikuisten rooli, päiväkotii+aikuisten asenne. Istället för päiväkotii sökte jag också med ordet varhaiskasvatus med samtliga kombinationer. På svenska använde jag följande sökord; förskola+fysisk aktivitet, förskola+delaktighet, förskola+vuxnas attityder, förskola+vuxnas roll. Förskola ersattes med daghem i alla kombinationer. Jag sökte också med idrottsprofilerad förskola efter att ha stött på termen i en text. På engelska sökte jag med följande sökord; preschool+physical activity, preschool+participation, preschool+adult attitudes, preschool+adult role. Dessutom använde jag daycare istället för preschool i alla kombinationer. Jag sökte i följande databaser; Eric, Sage Journals online, Arto, avhandlingar.se, NORA, Helda, JykDok, Taylor & Francis online och via Turun yliopistos, Åbo akademis, Tampereen yliopistos, Stockholms universitets och Göteborgs universitets hemsidor efter pro gradu arbeten. Dessutom hittade jag i artiklars källförteckningar artiklar som jag sedan sökte fram manuellt. Jag sökte också igenom tidningen

Liikunta & Tiede på internet och inkluderade en artikel. I bilaga 1 finns presenterat de databaser och sökningar som ledde till artiklar jag har använt.

När artiklarna har valts efter datasökningen ska varje artikel beskrivas i detalj. Ur beskrivningen ska det framgå artikelns författare, titel, publiceringsår, undersökningens syfte, metod, resultat samt slutsatser. (Forsberg & Wengström 2008:162-163). De valda artiklarna finns presenterade i bilaga 2.

6.3 Analysmetod

Syftet med en allmän litteraturstudie är att beskriva, förstå, förklara och tolka (Forsberg & Wengström 2008:59). Efter att artiklarna valts och beskrivits i detalj kommer jag att göra en innehållsanalys. Genom att kategorisera, d.v.s. dela in texten i olika teman, gör man det möjligt att jämföra detaljerad och omfattande data från flera artiklar. På detta sätt får man information om hur olika artiklar belyser samma tema ur olika synvinklar. Efter att man valt sina kategorier, d.v.s. teman eller problemställningar man vill undersöka och jämföra, plockar man ut innehåll från texterna till de olika kategorierna och räknar hur ofta temat nämns. Efter detta ska man för varje kategori jämföra och söka efter skillnader och likheter och försöka hitta förklaringar till skillnader. (Jacobsen 2007:139-140) Valet av kategorier kommer jag att göra först efter datasökningen, men dessa kommer att vara tätt förknippade med sökorden och frågeställningarna i min forskning.

6.4 Etiska aspekter

Också när man gör en litteraturstudie bör etiska aspekter beaktas. Detta kommer att påverka både valet av artiklar och presentationen av resultatet. Man ska ta med endast artiklar som uppfyller kraven för vetenskapliga artiklar. De ska innehålla abstrakt, bakgrund, metod, resultat, diskussion och referenser. Beroende på forskningsområdet bör man också kontrollera att artikelns författare har följt alla etiska principer. När man presenterar och analyserar de artiklar man valt är det viktigt att presentera alla artiklar som ingår i urvalet och alla resultat från dessa oberoende om de stöder eller inte stöder studiens ursprungliga hypotes. (Forsberg & Wengström 2008:77-78)

7 RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel presenteras resultatet av litteraturstudien och varje artikel har en egen siffra (se bilaga 2). Under analysen framkom två huvudkategorier; Delaktighet och Fysisk aktivitet. Dessa har underkategorierna; Definitioner på delaktighet, Olika sätt vuxna växelverkar med barnen, Hinder för delaktighet, Sätt att öka delaktighet, och Hinder för fysisk aktivitet, Sätt att möjliggöra fysisk aktivitet.

7.1 Delaktighet

7.1.1 Definitioner på delaktighet

Delaktighet kan beskrivas som en modell utvecklad av Shier, där fokus ligger på maktförhållandena mellan vuxna och barn. Den första nivån betyder att barnet blir hört, sett och mött och speciellt viktigt är det att de vuxna observerar barnen för att få information om deras vilja och behov. På den andra nivån ska den vuxna skapa växelverkan med barnet, vilket skapar förtroende och uppmuntrar barnet att säga sin åsikt. På den tredje nivån används barnens idéer i planering och verkställande av aktiviteter. På de vuxnas ansvar ligger att förklara för barnen att de får komma med åsikter men de bör också förklara varför alla barn inte kan få alla sina idéer genomförda. På den fjärde nivån tränar man äkta samarbete mellan barn och vuxna i både planering och beslutsfattande. Den femte nivån betyder att barnen också förväntas ta lite ansvar för planering och beslut och får möjlighet att uppleva både att lyckas och misslyckas. På alla nivåer är det meningen att de vuxna ska gå framåt i tre steg. Först ska de bestämma att de är villiga att öka barnens delaktighet och sedan ska de kartlägga vilka möjligheter det finns att genomföra det och till sist göra det till rutin i daghemmet. Det är alltså på de vuxnas ansvar att se till att delaktigheten ökar. (5, 9)

Delaktigheten kan ses som något som sker i vardagen i daghemmet genom att barnet får delta i sysslor, vara med i projekt och ge idéer i liten skala. Delaktigheten kan också ses som ett verktyg de vuxna använder genom att de bestämmer när och hur mycket barnen får vara delaktiga. De kan t.ex. tycka att gruppstorlek eller barnens låga ålder är ett hinder för delaktighet. Som en del av gruppverksamhet blir delaktighet växelverkan där

flera barn på en gång kan påverka verksamheten. En definition som innefattar alla aspekter kan se ut på följande sätt: En likvärdig kultur, där barnet har en känsla av att höra till en gemenskap och där barnet kan delta enligt sina egna förutsättningar och sitt eget intresse, där man lyssnar på barnet och stöder barnets påverkningsmöjligheter och där barnet får vara med och skapa daghemmet, dess verksamhets- och inlärningsmiljö. (7)

7.1.2 Olika sätt vuxna växelverkar med barnen

I Finland råder en kultur av växelverkan i daghemmen där de vuxna frågar och barnen svarar. Sedan avgör de vuxna om de använder sig av svaret eller inte. Detta är inte en äkta dialog och gör inte barnet delaktigt. De vuxna fungerar på tre sätt. I första sättet väljer de sådant ur barnets svar eller beteende som bekräftar deras eget synsätt. I det andra sättet försöker den vuxna styra barnet åt ett håll som den vuxna anser är önskvärt. I det sista fallet är det fråga om äkta delaktighet och då ses barnet som aktivt, kunnigt och kreativt och den vuxna fungerar i samarbete med barnet. (1, 9)

Delaktigheten påverkas också av vem som styr i daghemmet. I vuxenstyrda daghem existerar det mycket lite delaktighet. De vuxna arrangerar mycket styrd verksamhet och i fri lek är de totalt passiva. I sådana daghem förekommer det mycket konflikter mellan barn och vuxna. I barnstyrda daghem ger de vuxna barnen fria händer och involverar sig i situationer bara om barnet ber om det. I Danmark gjordes ett försök där alla regler slopades och de vuxna gav barnen all makt. Det visade sig att konflikterna mellan barn och vuxna minskade men konflikterna mellan barnen ökade. Det bästa alternativet är något som kunde kallas styrd delaktighet. Det betyder att de vuxna genom observation av barnet vet var, när och hur mycket ett barn behöver stöd och agerar därefter. De vuxna lyssnar på barnen, ser varje individs behov och använder sina observationer och barnens tankar i sin planering. Endast då blir barnen delaktiga. (1, 3, 9)

De vuxnas inställning till delaktighet kunde vara praktisk, t.ex. så att de upplevde att smågruppsverksamhet passade för delaktighet men de var inte villiga att införa det i all verksamhet. De som var byråkratiskt inställda tyckte att delaktighet var omöjligt, eftersom regler, rutiner och tidtabeller måste följas och vuxna ändå vet bättre än barnen

hur saker ska skötas. De som hade en värdebunden inställning tyckte att det är positivt om barnen tas med i planering och beslutsfattande. Av dessa tre synsätt är det bara det sista som garanterar delaktighet. (7)

De vuxnas roller kan variera då de ska möjliggöra delaktighet beroende på situationen eller barnet, men ingendera av ytterligheterna att reagera möjliggör delaktighet. I ena ändan finns den tillbakadragna vuxna som inte involverar sig i något och i den andra ändan den som gör allt själv så att det inte finns rum för barnets initiativ. Där emellan ligger observeraren, möjliggöraren, aktiveraren, rådgivaren och styraren som hjälper barnet men också försöker ge rum för barnets egna initiativ. (9)

7.1.3 Hinder för delaktighet

Många daghem i Finland är starkt vuxenstyrda. Detta leder till att barnens tankar om verksamheten inte beaktas (1, 3, 7, 9). Hela en tredjedel av daghemspersonalen som frågades i en undersökning 2002 svarade att de tycker att det inte är nödvändigt att barnen påverkar verksamheten i daghemmet. Detta beror på att de vuxna anser sig veta bäst vad barnen behöver. Undersökningar visar att det i daghem med mycket konflikter mellan barn och vuxna finns en stark vuxenstyrning och mest konfliktsituationer (70 %) i samband med styrd verksamhet som barnen upplever att de inte kan påverka. I daghem med mycket konflikter ges barnen nästan inga möjligheter att delta i planering. Bara 28 % av de vuxna bedömde att barnen fick delta i temautveckling i daghem med många konflikter. I daghem med få konflikter var siffran 52,4 %. Motsvarande siffror för allmän planering var 5,1 % och 74,9 %. Barnens möjlighet att påverka indelning i smågrupper var obefintlig i daghem med mycket konflikter. (3) Då barnen äntligen ges möjlighet att komma med åsikter och förslag är det då det passar de vuxna (1, 7) och ofta får barnen bara välja av alternativ de vuxna ger barnen (1, 9). Barnen tillåts inte t.ex. uttala sig om rutiner (1) utan det gäller för det mesta fri lek (9). Om barnens enda forum för att lära sig förhandla, planera och göra beslut är i fri lek med andra barn utan att de vuxna ger modell för hur detta ska göras är det inte bra. I Finland informeras barnen sällan om att de har rätt att komma med åsikter och bli hörda. De vuxna observerar i hemlighet barnen och tar idéer till sin planering eller hjälper något barn de tror behöver extra stöd, men barnen förblir omedvetna om sina möjligheter att påverka. Sämst beaktades enskilda barns möjligheter att bli hörda. (1) Enligt en undersökning gick 61,6 % av de

vuxnas tid till att övervaka helheten utan att de tog kontakt med enskilda barn. Detta trots att barn med liten social kompetens behöver vuxnas hjälp för att komma med i lekar. I daghem med mycket konflikter uppmärksammade de vuxna barnen minst och då de gjorde det gav de oftast negativ feedback. (3)

De vuxna ger inget rum för barnens delaktighet då de själva planerar allt. De motiverar det med att de vill att barnen får mångsidig verksamhet från alla inlärningsområden, men egentligen är det fråga om att de inte tål osäkerhet och situationer som inte kan förutses. Vuxnas behov av att kontrollera allt leder till att daghemmets vardag styrs av regler, rutiner, tidtabeller, sätt och vanor som sällan ifrågasätts. I Finland är det vanligt att ha planer gjorda för t.o.m. ett helt år. Det finns inget utrymme för barnens kreativitet och nya idéer som rubbar det de vuxna bestämt i förväg. (1) Det finns oskrivna regler som barnen är medvetna om, men eftersom de inte kan påverka dessa blir det ofta konfliktsituationer (3). Ibland gör de vuxna regler tillsammans med barnen för att få barnen att följa dem (1). Också i fri lek kontrollerar de vuxna bl.a. tiden och att regler om var man får vistas och hur många på en gång följs (3). Det finns en kultur i daghemmen att barnen måste fråga de vuxna om lov att göra en massa saker. Det är igen ett sätt för vuxna att hålla kontrollen och inte tillåta barnens spontana initiativ. (1) Det finns regler för att barnen inte får vandra omkring (5, 9) och fysisk aktivitet hör till det som begränsas strängast (3, 9). Också säkerhetsaspekter används för att motivera en massa förbud mot s.k. risklekar (6, 9). Dessutom ska alla helst göra samma sak samtidigt (1, 3). De yngre barnen kanske får lov att inte behöva delta, men de äldre tvingas att delta speciellt i styrd verksamhet (9).

Det är helt vanligt att vuxna avbryter barnens fria lek (1, 9) eller bestämmer att en lek får pågå bara en dag (9). Det visar tydligt att barnens åsikter och barnens eget sätt att fungera inte värdesätts så som det borde. De vuxna upplever inte samma saker som barnen som värdefulla och har svårt att leva i nuet. De vill uppleva att något har betydelse för framtiden eller inläring. (1) Därför kan vuxna gå in i barnens lek och ändra på den så att den får ett pedagogiskt syfte (9). Ingen frågar barnen om de vill ändra på leken eller om de frågas svarar barnen så som de tror att de vuxna vill att de svarar (1, 3, 7). Blyga och försiktiga frågas inte alls. Barnen ses på ett sätt som inkompetenta och de vuxna tycker att det inte är någon mening med att fråga dem. (7) Speciellt låg ålder eller

utvecklingsnivå ses som ett hinder för att kunna vara delaktig (1, 5, 7). För stora grupper, för lite personal (5, 7, 9) och tidsbrist (1, 5, 9) anses också vara hinder. Många vuxna klarar inte av att lyssna på mera än ett barn i taget (1, 3) och barnen lär sig aldrig hur man ska fungera i grupp och göra beslut tillsammans (1).

Barnen får delta i utvärdering av den verksamhet de vuxna har ordnat genom att de frågas om de tyckte om något eller inte. De får också utvärdera sig själva, t.ex. sitt beteende och sin utveckling. All planering görs av de vuxna och barnen får inte t.ex. mitt i ett projekt säga att det är tråkigt och att de inte vill delta. (1) Inga rutiner eller tidtabeller får ifrågasättas av barnen. De vuxna får utvärdera och kritisera barnen fritt, vilket inte ökar jämlikheten mellan de vuxna och barnen. (1, 9)

Målsättningen i daghemmen kan vara fin, men praktiken kan vara något annat. De vuxnas attityder, samarbetsförmåga, arbetsmoral och daghemmets atmosfär påverkar mera än skrivna ideal. De vuxna koncentrerar sig inte på barnen som de borde, utan umgås hellre med andra vuxna. (3) En del av orsakerna till att barnens delaktighet inte uppfylls kan bero på personalens bristfälliga kunskap i hur man går tillväga för att öka delaktighet och hur man ska göra observationer på rätt sätt (5). I undersökningar har det kommit fram att 40 % av det som personalen nämnde som hinder för att möjliggöra delaktighet gick att åtgärda med relativt enkla metoder. Det viktiga var att hela personalen förbinder sig vid förändringarna. (9)

7.1.4 Sätt att öka delaktighet

För att barn ska vara delaktiga behövs det aktiva vuxna som lyssnar på och pratar med barnen (1, 3, 5, 7). De vuxna bör känna till barnets tankar, intresseområden och hur barnet fungerar i sociala situationer (1). Det betyder att de vuxna bör vara närvarande (1, 5) och inte t.ex. umgås med andra vuxna (3). De vuxna bör vara genuint intresserade av barnets tankar och bör försöka sätta sig in i hur barnet tänker och fungerar (1, 9). Den vuxna måste förstå vad som är viktigt för varje enskilt barn (1) och varje barn borde ha möjlighet att påverka på ett sådant sätt som passar just detta barn, enligt ålder och utveckling (7). Om barnet hörs och upplever att egna åsikter och tankar uppskattas av andra och att de kan påverka blir de delaktiga och förbinder sig bättre till verksamheten

(5). De vuxna ska uppskatta barnens spontana initiativ oberoende av om det gäller fysisk aktivitet eller något annat. De ska ha rätt att fungera på ett sätt som är typiskt för dem. (9)

Barnen bör tas med i planeringen av daghemmets verksamhet (1, 3, 5, 7, 9) och i t.ex. Tyskland är barnens intresseområden utgångspunkt för hela planeringen (1). Genom observationer och diskussioner bekräftar de vuxna barnens intresseområden och börjar tillsammans med barnen planera projekt som passar. De vuxna slutför planeringen och projektet påbörjas. Under projektets gång får barnen utvärdera och komma med ändringsförslag och t.o.m. säga att de inte vill fortsätta om de tappat intresset. Barnen blir medvetna om sina påverkningsmöjligheter och lär sig i gruppdiskussioner förhandla och göra beslut tillsammans med andra. Verksamhet som utgår från barnets egna erfarenheter och upplevs betydelsefull ökar inläring. (1) Också det att barnet ges möjlighet att försöka och misslyckas ökar inläring (1, 6). Genom att barnet lär sig förhandla med andra barn och vuxna får barnet jämföra och kontrollera sina tankar mot andras och den sociala gemenskapen fungerar bättre (1). Genom att barnen tillsammans med de vuxna planerar, sätter igång och leder projekt är de delaktiga (1, 3, 5, 7, 9). Det viktiga skulle vara att de vuxna är flexibla och inte har alltför fastslagna planer. Det måste finnas rum för barnens idéer. (9) Det ska vara en jämställd diskussion och barnen ska ses som aktiva, sakkunniga och kreativa (7). I Tyskland har man sällan ens en veckoplanering utan man kan t.ex. på morgonen då man ser vilka som är på plats och ser hurdant humör barnen är på, göra planer i samarbete med barnen för hela den dagen. Ingen tvingas att göra sådant den inte vill. Alla behöver inte göra samma sak samtidigt utan det finns flera alternativ att välja på t.o.m. då fri lek erbjuds som ett alternativ. Ett situationsbundet sätt att fungera är ett bra sätt att öka delaktighet i barnens vardag. (1)

Flexibilitet i allt är ett bra sätt att öka barnens delaktighet (1, 3, 5, 7, 9). Ålders- och gruppindelningar borde få överskridas om barnen så önskar (1). Onödiga förbud och regler borde tas bort, så som t.ex. förbud mot fysisk aktivitet eller risklekar (3, 5, 6, 7, 9). Tidtabeller, rutiner, rumsanvändning och leksaks/redskapsval måste vara flexibla så att barnen har möjlighet att påverka och komma med egna idéer (1, 5, 9). Med mindre förbud att vakta kan de vuxna ge mera positiv feedback, vilket också ökar delaktigheten. I daghem med minst konflikter hade man gett barnen mera tid för fri lek och minskat

styrd verksamhet inomhus. Å andra sidan hade man ökat styrd verksamhet utomhus, vilket kan vara bra speciellt för barn som behöver vuxnas hjälp att komma med i lekar. (3) Istället för att de vuxna använder sin kreativitet till att planera helheter för daghemmet kunde de planera hur de kan få enskilda barn delaktiga (7). Ett annat konkret förslag som fungerat är att öka smågruppsverksamhet (1, 5, 7, 9), eftersom de vuxna då har bättre möjlighet att observera och vara i kontakt med enskilda barn. Också genom att tidtabellsmässigt sprida på olika aktiviteter för olika grupper under dagens lopp minskar brådskan och känslan av att alla måste göra allt samtidigt (5, 7).

Skolning av personalen, så att de blir medvetna om olika sätt att öka barnens delaktighet hjälper. Endast de vuxna kan garantera att barnen blir delaktiga. Delvis måste det ske en attitydförändring, så att de vuxna förstår varför delaktighet är viktigt. Också attityden till de saker som upplevs som hinder borde förändras så att de inte känns oöverkomliga. Hela personalen måste vara villig att ändra sina attityder och sina arbetssätt. Det är på de vuxnas ansvar att skapa förhållanden, arbetssätt och metoder till växelverkan med barnen som ökar barnens delaktighet. (3, 5, 7, 9)

7.2 Fysisk aktivitet

Det finns många andra orsaker än bara hälsoaspekter till att främja fysisk aktivitet i daghemmen. Att röra på sig är för barnen ett normalt sätt att uttrycka sig och om personalen visar att detta uppskattas ökar det barnens delaktighet (9). Enligt undersökningar upplever barnen som det obehagligaste i daghemmen det att fysisk aktivitet begränsas och en stor del av konflikterna mellan vuxna och barn beror på att barnets behov att röra på sig begränsas eller förbjuds (3). Det är viktigt att alla barn i daghemmet får möjlighet till att utveckla sina motoriska färdigheter. Barn som är motoriskt klumpiga eller barn som inte vågar delta i fysiska lekar blir ofta lämnade utanför i barnens fria lekar och deras självförtroende blir allt sämre när de inte är delaktiga i gemenskapen (2, 6). I undersökningar i Finland har det kommit fram att 59 % av tiden i daghemmet går åt till att barnen sitter eller står. I styrd motionsverksamhet är 76 % till intensiteten endast lätt motion. Fri lek är effektivare, men inte för alla barn. Redan i 3-års ålder rör sig pojkarna mera och intensivare än flickorna och skillnaderna mellan de som rör på sig mycket och de som nästan inte alls rör på sig ökar i 3-6-års ålder. De som rör på sig minst gör det

bara en tredjedel av de som rör på sig mest. När de kommer till skolålder rör sig 70 % av flickorna för lite och 50 % av pojkarna. (8) Risklekar och andra fysiska lekar är viktiga för den socio-emotionella utvecklingen, men om de vuxna inte uppmuntrar till sådana betyder det att flickor, försiktiga barn, motoriskt klumpiga barn eller barn med andra specialbehov inte vågar försöka på dessa och blir därför mindre delaktiga (2, 6, 8, 10).

7.2.1 Hinder för fysisk aktivitet

Det som avgör mest i hur mycket barnen får röra på sig är de vuxnas åsikter om vilka fördelar med, och hinder för fysisk aktivitet det finns och dessutom hur de ser sin roll i sammanhanget (2). Om de vuxna tycker att risklekar och fysisk aktivitet är farligt eller för kaotiskt begränsar de dessa (2, 4, 6, 9, 10). Det kan begränsas vad barnen får göra, t.ex. springa, hoppa, härja eller leka stridslekar (9). Risklekar som är på gränsen till vad barnen klarar av och som kan ha element av fart, höjd och spänning kan förbjudas (6, 10). Vuxna bestämmer också var man får leka fartfyllda lekar och oftast är de förbjudna inomhus (9). De vuxnas egen motvilja mot att vara ute eller i dåligt väder kan hindra barnen från att vistas ute (2, 6, 10). De vuxna bestämmer när man går ut och hur länge barnen får vara ute. De kan tycka det är för besvärligt att klä på och av barnen och därför begränsa utevistelserna. (2, 10) De räcker inte att de vuxna engagerar sig i styrd verksamhet och låter bli att vara med barnen och uppmuntra dem när de leker fritt (2, 6, 8, 9, 10). I en undersökning i Finland visade det sig att 90 % av tiden kom det ingen uppmuntran från de vuxna (8). Det räcker inte heller med att bara en i personalen engagerar sig utan hela personalen bör ändra sina attityder och sina sätt att arbeta. Speciellt viktigt är det att de äldre i personalen inte visar dåligt exempel för de yngre. (2, 4, 10) Andra hinder som nämndes var för lite eller för dålig utrustning och utrymmesbrist (2, 4, 9). Också oändamålsenliga utrymmen nämndes, t.ex. för oinspirerande utemiljö där allt "farligt" hade plockats bort (6).

7.2.2 Sätt att möjliggöra fysisk aktivitet

Som det viktigaste sättet att öka möjligheterna till fysisk aktivitet sågs skolning av hela personalen, så att det gick att påverka attityder, men också ge kunskap om konkreta metoder (2, 4, 6, 8, 10). I projekt där man hade lyckats inspirera barnen till att röra på sig mera hade man framför allt tagit bort onödiga regler både inne och ute som tidigare förbjudit fysisk aktivitet (2, 4, 9). En annan effektiv metod var att de vuxna tog en aktiv roll i att uppmuntra barnen till fysisk aktivitet (2, 4, 6, 8, 10). Möjligheterna till fysisk aktivitet är beroende av vuxna. De ska se till att utrymmena är flexibla och får användas på många sätt och att redskap finns framme hela tiden (2, 4, 9, 10). Tiden kan användas till att röra på sig istället för att bara stå och vänta. Därför kan daghemmet öka användningen av t.ex. väntanlekar, pausgymnastik, lekar för att gå ut och för att gå in. (4)

8 DISKUSSION

8.1 Resultatdiskussion

I detta kapitel kommer jag att koppla ihop resultatet av min litteraturstudie med mina frågeställningar och den information som finns i kapitlen Bakgrund och Teoretisk referensram. Artiklarna är utmärkta med samma siffror som tidigare (se bilaga 2).

8.1.1 Hurdan roll och hurdana attityder har de vuxna i daghem som strävar efter att öka barnens delaktighet?

I min första frågeställning försöker jag utreda hur de vuxna borde tänka och agera i daghemmen för att barnen ska bli delaktiga på all möjliga nivåer. Det framkom tydligt att de vuxna har som uppgift att möjliggöra barnens delaktighet och att delaktighet blir möjligt endast om de vuxna förstår betydelsen av att barnen blir delaktiga och arbetar aktivt för att öka den (Turja 2012:47). De vuxnas attityder, samarbetsförmåga, arbetsmoral och daghemmets atmosfär påverkar i hög grad barnens möjligheter till delaktighet (3, 5, 9). Attityden till det som upplevs som hinder bör ändra så att det inte är oöverkomligt (5). De vuxna bör förhålla sig positivt till att ta barnen med i planering och beslutsfattande (7). Barnen ska själv få hitta på aktiviteter och göra egna val och för att

detta ska lyckas måste de vuxna släppa taget om makten och sluta styra allting (Johannesen & Sandvik 2009:46, Kalliala 2012:207). I daghem med få konflikter mellan barn och vuxna fick barnen i hög grad delta i temautveckling, men också i allmän planering (3). De vuxna ska inte underskatta barnens förmågor utan behandla dem som likvärdiga, aktiva, kunniga och kreativa oberoende av ålder (1, 7, Johannesen & Sandvik 2009:40-41). De vuxna ska tillåta att barnen har inflytande på alla nivåer och i alla ärenden och inte tycka att det t.ex. räcker med att barnen får bestämma i sin fria lek eller i smågruppsverksamhet (7, Johannesen & Sandvik 2009:47-48). De vuxna bör också tillåta att barnen utvärderar t.ex. ett pågående projekt och bestämmer att de inte vill fortsätta med det (1). De vuxna bör ändra sina attityder till fysisk aktivitet, risklekar och vilda lekar, eftersom barnen behöver dessa och de bör tillåtas (3, 9, Kokljuschkin 2001:91, Pulli 2013:8-9, Röthle 2006:132). Barnen ska ges möjlighet att självständigt besluta om risker (6, Hirvonen 2011:82-83). Framför allt ska de vuxna vara flexibla och inte ha för färdiga planer som slaviskt följs (1, 5, 9, Johannesen & Sandvik 2009:41-42).

De vuxna får inte ta rollen som endast övervakare och passiva observatörer om barnens delaktighet ska möjliggöras (9, Kalliala 2012:53-55). De vuxna bör aktivt observera barnen och gärna göra anteckningar för att få information om enskilda barns intresseområden och behov (5, 9). På detta sätt får också andra än verbala och aktiva barn möjligt att påverka (Kalliala 2012:201). Förutom att de vuxna observerar ska de aktivt prata med barnen och faktiskt lyssna på vad de säger (5, 7, 9, Johannesen & Sandvik 2009:30, Turja 2012:52). Övervakning av helheten får inte betyda att de vuxna inte har tid att prata med och höra enskilda barn (3). En äkta dialog betyder att de vuxna inte bara frågar och barnet bara svarar, vilket tyvärr verkar vara vanligt i Finland (1). Efter att den vuxna tagit reda på vad barnet vill genom observation och genom att prata med barnet kan den vuxna bedöma hur, var och när man bäst hjälper barnet att komma med i gemenskapen och bli delaktig i aktiviteterna om barnet inte själv klarar av det (1, 3, Turja 2012:47, Kalliala 2012:101, Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:137-138). De vuxna har som sin uppgift att möjliggöra alla barns delaktighet och därför bör de kunna erbjuda många olika sorters aktiviteter och olika svårighetsgrader av dem så att barnen inte blir utanför (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:64, Kokljuschkin 1999:21).

8.1.2 På vilka sätt/ med vilka hjälpmedel strävar man efter att öka barnens delaktighet?

Skolning av personal är nödvändigt om daghemmet ska öka barnens delaktighet. Personalens attityder till delaktighet och attityder till hur stora hinder det finns för delaktighet kan behöva ändras. Dessutom kan personalen dra nytta av helt konkreta förslag på hur man kan öka delaktighet på olika nivåer. Om delaktigheten ska öka i daghemmet bör hela personalen förbinda sig vid att arbeta för det och stöda varandra. (3, 5, 7, 9, Turja 2012:53, Kokljuschkin 2001:8-9, Hagen & Lysklett 2006:138)

Aktiv observation av och diskussion med enskilda barn för att få information om barnets behov och önskemål är ett måste för att de vuxna ska kunna hjälpa barnet och ta alla med i gemenskapen (5, 9 Kalliala 2012:201). De vuxna bör se saker ur barnens synvinkel och godkänna barnens åsikter också då de upplever att de vill göra något som är till mera nytta för inläringen (1, 7, 9, Kokljuschkin 2001:68, Johannesen & Sandvik 2009:72-72). Barnen ska ses som likvärdiga och ha rätt att uttala sig om alla saker, allt från små personliga val i vardagssituationer till planering, beslutsfattande och utvärdering av hela verksamheten, det sista också då aktiviteten är pågående eller då det gäller rutiner (1, 9, Johannesen & Sandvik 2009:47-48).

Flexibilitet på alla sätt är nödvändigt om daghemmet ska lyckas öka barnens delaktighet. I planeringen ska de vuxna undvika att göra planer för alltför långa tidsperioder som sedan följs utan att barnens intresse och motivation får påverka. De vuxna ska vara färdiga att ändra sina planer om barnen har behov av det. (1, Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003:21) För mycket styrd verksamhet leder till konflikter mellan barnen och de vuxna, eftersom barnen upplever att de inte kan påverka. Delaktigheten har ökat i daghem där man gett barnen mera tid för fri lek och utevistelse. Man har minskat styrd verksamhet inomhus och istället ökat styrd verksamhet utomhus. Utomhus drar barnen nytta av styrd verksamhet, eftersom alla barn lättare kommer med i leken på detta sätt. (3) Det är viktigt att inte tvinga någon med i styrd verksamhet utan det ska ske med uppmuntran. Man borde komma bort från tanken att alla ska göra samma sak samtidigt. Istället kan det erbjudas många alternativ oberoende av om huvudalternativet är styrd verksamhet eller fri lek. (1, 3, 7, 9, Pulli 2013:14) Det ska också finnas olika svårighets-

grader i styrda uppgifter så att alla kan delta om de vill (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:64). Om det finns alternativ behöver man inte som straffmetod använda utestängning från leken eller aktiviteten (9).

Det måste också finnas flexibilitet i tidtabeller och rutiner (1, 3, 5, 9, Kokljuschkin 2001:61). Barnens lekar ska inte avbrytas i onödan (9, Kalliala 2012:102, Kokljuschkin 2001:89), utan barnen kunde t.ex. gå till mellanmålet då de vill (5). Olika grupper kan också ha flexibla tider, så att alla inte gör allting samtidigt, vilket minskar brådska och onödigt väntas (9). Användningen av utrymmen, leksaker och redskap bör vara flexibel. Barnen ska kunna ändra på utrymmena och använda dem för många olika ändamål. Leksaker och redskap ska hela tiden vara tillgängliga och få användas på många sätt. (5, 9, Kalliala 2012:202, Röthle 2006:129, Kokljuschkin 2001:81, Turja 2012:51) Om redskap och leksaker redan färdigt är framme och barnen vet att de får ändra utrymmena behöver de inte hela tiden fråga om lov, vilket främjar spontan lek och inläring (1, Osnes, Skaug & Kaarby 2012:47).

Onödiga regler och förbud bör tas bort, eftersom det hämmar barnens möjlighet till spontan aktivitet och därmed delaktighet (1, 3, 9, Kokljuschkin 2001:81, Osnes, Skaug & Kaarby 2012:19). Vuxna bör ge utrymme för också fysiska och kaotiska lekar (3, 9, Kokljuschkin 1999:17-18, Röthle 2006:132, Pulli 2013:8-9). Det viktiga skulle vara att uppmuntra försiktiga barn att delta och hjälpa dem att öka sin säkerhet och sin delaktighet (6). Genom att ta bort onödiga regler och förbud trivs barnen bättre, eftersom atmosfären blir uppmuntrande och feedbacken positiv istället för att de vuxna slösar energi på att hela tiden ge negativ feedback genom att gräla på och förbjuda barnen (3, Kokljuschkin 1999:22-23, Kalliala 2012:53-54, Johannesen & Sandvik 2009:57). Det räcker med att de vuxna är observanta när barnen leker risklekar, istället för att omedelbart ge onödiga varningar (Pulli 2013:8-9).

Smågruppsverksamhet rekommenderas som ett sätt att öka barnens delaktighet, eftersom det bl.a. minskar brådska och ger de vuxna bättre möjlighet till kontakt med enskilda barn (1, 5, 7, 9). Indelningen i smågrupper borde också vara flexibel och inte t.ex. följa strikta ålderskriterier, eftersom det i daghem där barn inte kan påverka gruppindelningen finns mera konflikter (1, 3). I en mindre grupp övar barnen sig på att vara del av

en gemenskap och där uttrycka sina åsikter och känslor och genom demokratiska processer göra val och påverka. De får känna att de är en del av gemenskapen oavsett åsikter och att de andra visar respekt och lyssnar. De lär sig också att man inte alltid får sin vilja igenom, men genom diskussionen lär de sig att förstå varför. (1, Johannesen & Sandvik 2009:30-31) Alla barn borde få påverka på ett sätt som passar just dem (7). De vuxna kan dämpa dominanta barn och uppmuntra försiktiga barn i konfliktsituationer (Kalliala 2012:101). Utan vuxnas närvaro ökar konflikterna mellan barnen (3, Røthle 2006:251). Det är viktigt att också tysta och blyga barn ges möjlighet till delaktighet (Johannesen & Sandvik 2009:78) och barn med dålig social kompetens behöver vuxnas stöd (3, 7).

Barnen bör få information om hur daghemmet fungerar, om målsättningar, regler, sin egen roll, material och utrymmen (Turja 2012:51-52). Om barnen aktivt och likvärdigt ska kunna delta i planering, genomförande och utvärdering av verksamheten bör de dessutom vara medvetna om sina påverkningsmöjligheter, d.v.s. de vuxna ska inte reglera barns fokus och handlingar, utan ge dem äkta möjligheter att påverka (1, 7, Johannesen & Sandvik 2009:47-48). Projekt av olika slag som barnen får planera, styra i olika riktningar eller t.o.m. avsluta om de tappar intresset verkar vara ett fungerande sätt att öka barnens delaktighet (1). Ju mera barnen får vara med och planera, verkställa och utvärdera verksamheten desto mera delaktiga känner de sig (1, 3, 5, Turja 2012:47, Pulli 2013:15, Johannesen & Sandvik 2009:46). Daghemmets verksamhet ska vara en gemensam angelägenhet för de vuxna och barnen (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:72-74) och därför är alla metoder som ökar växelverkan mellan barn och vuxna till nytta (7).

8.1.3 Hur kan en ökad fysisk aktivitet stärka delaktighet och hur kan man förverkliga det?

Fysisk aktivitet är centralt för känslan av delaktighet (Stakes 2005:24) genom att det hjälper barnen att bli del av en grupp, då de lär sig behärska känslor och utvecklar sin självkänsla (Numminen 1997:14). Enligt Grindberg & Langlo Jagtøien (2000:22) är kroppen grunden för all mänsklig aktivitet och för att barnet ska vara delaktigt i gemenskapen och ha inflytande bör barnet få positiva upplevelser av fysisk aktivitet i alla åld-

rar, eftersom det är grunden för en god emotionell utveckling och tro på sig själv. Det är viktigt att alla barn i daghemmet får möjlighet att utveckla sina motoriska färdigheter. Barn som är motoriskt klumpiga eller försiktiga blir lätt lämnade utanför gemenskapen om de inte vågar delta i fysiska lekar och det begränsar allvarligt deras möjligheter till lek. (2, 6, Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:83) Barn som behärskar sin kropp och litar på sin rörelseförmåga kan delta i alla lekar och blir accepterade av de andra utan problem (Danielsson m.fl. 2001:14). Man kan kanske t.o.m. gå så långt att det att behärska grundläggande fysiska färdigheter är ett krav för att kunna bli delaktig (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:22). Därför måste de vuxna se till att barnen i daghemmet har möjlighet att öka mängden fysisk aktivitet och speciellt fästa uppmärksamhet vid att ge extra uppmuntran åt sådana barn som är motoriskt klumpiga, försiktiga eller annars bara vägrar delta (6, Karvonen 2002:26, Pulli 2013:12, Turja 202:47). Fysisk aktivitet hör också ihop med hur pojkar och flickor känner sig delaktiga. Det skulle vara viktigt att uppmuntra flickor till fysisk aktivitet så att de inte upplever sig vara utanför sådant som samhället klassar som pojkaktigt (8, Osnes, Skaug & Kaarby 2012:59). För alla barn är fysisk aktivitet viktigt, eftersom deras självkänsla är starkt beroende av hur bra de upplever sig vara motoriskt. Detta gäller speciellt pojkar. (Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:16, Danielsson m.fl. 2001:14, Huisman & Nissinen 2005:30) För att barnen ska känna sig delaktiga bör de vuxna tydligt visa att de uppskattar att barnen är fysiskt aktiva, istället för att begränsa och förbjuda det (9, Kokljuschkin 1999:26-27, Grindberg & Langlo Jagtøien 2000:94). Enligt undersökningar upplever barnen att det att fysisk aktivitet begränsas eller förbjuds hör till det obehagligaste i daghemmet och en stor del av konflikterna mellan barn och vuxna beror på detta (3). En stor del av förbuden och begränsningarna i daghemmen gäller fysisk aktivitet, t.ex. var, när och hur man får röra på sig. Om onödiga förbud och begränsningar togs bort skulle barnen känna sig mera delaktiga, eftersom stämningen i daghemmet skulle bli bättre och barnen skulle få positiv feedback och uppmuntran istället för negativ feedback och skäll. (3, Kokljuschkin 1999:22-23, Kalliala 2012:53-54, Johannesen & Sandvik 2009:57)

Att skola personalen är nödvändigt om daghemmet ska öka barnens fysiska aktivitet och samtidigt deras delaktighet (2, 4, 6, 8, 10). Det som avgör mest i hur mycket barnen får röra på sig är de vuxnas åsikter om nyttan av fysisk aktivitet och hur de ser sin roll i sammanhanget och hur oöverkomliga hinder de tycker att det finns (2, Kokljuschkin

1999:10). Därför är det ytterst viktigt att hela personalen engagerar sig och stöder varandra (2, 4, 10, Kokljuschkin 2001:8-9). Förutom att skolningen hjälper de vuxna att ändra attityder får de konkret hjälp och förslag på hur man kan öka fysisk aktivitet. Dessa förslag är till stor del liknande som förslagen till hur man ökar barnens delaktighet. Endast helt konkreta förslag till olika fysiska övningar skiljer sig.

Aktiv observation och diskussion med enskilda barn är grunden för att kunna erbjuda alla barn ändamålsenlig styrd fysisk aktivitet (Kokljuschkin 2001:93). Genom olika svårighetsgrader i styrda uppgifter kan alla delta och vara en del av gemenskapen utan att någon utpekas (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:64). Speciellt utomhus drar barnen nytta av styrd verksamhet, eftersom alla barn då lättare kommer med i leken. För mycket styrd verksamhet är trots detta inte bra eftersom barnen upplever sig mera delaktiga om de har mera tid för fri lek och utevistelse. Att minska styrd verksamhet inne istället kan vara ett bra alternativ. (3) Istället för att satsa på styrda stunder borde de vuxna hjälpa barnen att börja olika aktiviteter och bygga olika banor då barnen själva tar initiativet till det (Pulli 2013:18). De vuxna borde komma överens om hur man gör ifall leken plötsligt behöver mycket utrymme och går vilt till (Osnes, Skaug & Kaarby 2012:19). Det borde erbjudas så många alternativ som möjligt oberoende av om huvudalternativet just då är fri lek eller en styrd aktivitet. Tanken att alla samtidigt ska göra samma sak måste frångås. Ingen ska tvingas delta i styrd verksamhet utan det ska ske med uppmuntran. (1, 3, 7, 9, Pulli 2013:14) En av de effektivaste metoderna att öka fysisk aktivitet i daghemmet var det att de vuxna tog en aktiv roll i att uppmuntra barnen till det (2, 4, 6, 8, 10). För att också delaktigheten ska öka är det speciellt viktigt att uppmuntra motoriskt klumpiga barn, försiktiga barn eller sådana som vägrar att delta (6, Karvonen 2002:26, Pulli 2013:12, Turja 202:47). Dessutom kan flickor behöva extra uppmuntran (8, Osnes, Skaug & Kaarby 2012:89). Man ska utgå från individuella mål men respektera barnets självbestämmanderätt och ge valmöjligheter (Karvonen 2002:10).

Möjligheterna till fysisk aktivitet är beroende av de vuxna och de har som uppgift att se till att utrymmena är flexibla och får användas på många sätt och att redskapen finns framme hela tiden och också får användas på många sätt. (2, 4, 5, 9, 10, Kalliala 2012:202, Röthle 2006:129, Kokljuschkin 2001:81, Turja 2012:51). Om redskap och

leksaker hela tiden är tillgängliga främjar det spontana lekar (1, Kokljuschkin 2001:69, Osnes, Skaug & Kaarby 2012:47).

Onödiga regler och förbud som hämmar spontan fysisk aktivitet bör tas bort, om man vill att också delaktigheten ökar (1, 2, 3, 4, 9, Kokljuschkin 2001:81, Osnes, Skaug & Kaarby 2012:19). Risklekar och kaotiska lekar ska tillåtas, eftersom barnen behöver dessa för sin utveckling (2, 3, 4, 6, 9, 10, Kokljuschkin 2001:82, Hirvonen 2011:120-121, Röthle 2006:132, Pulli 2013:8-9). Barn lär sig tåla osäkerhet och svårigheter om de får leka risklekar (Hirvonen 2011:132), d.v.s. lekar som är på gränsen till vad barnen klarar av och som har element av fart, höjd och spänning (6, 10). Det är viktigt att miljön inte görs för oinspirerande så att allt ”farligt” plockas bort (6). De vuxna ska inte heller överdriva risker och skrämman och förbjuda i onödan (Hirvonen 2011:146), utan istället omformulera och t.ex. säga ”byt håll” istället för att säga ”snurra inte du blir yr” (Pulli 2013:20). Fartfyllda lekar borde tillåtas också inomhus (9).

Flexibilitet gällande tidtabeller och gruppsammansättningar är också bra. Barnens lekar borde inte avbrytas i onödan (9, Kalliala 2012:102, Kokljuschkin 2001:89) och olika grupper kunde ha olika tidtabeller så att alla inte gör allting samtidigt (9). Genom att man varierar med olika turer ute och inne mellan grupperna blir det mera utrymme för fysiska lekar för alla grupper, också inne (Kokljuschkin 2001:20). Man borde satsa på flexibilitet och kunna byta t.ex. innehåll och längd i planerade aktiviteter, om barnen vill eller behöver det, t.ex. för att de är trötta eller okoncentrerade (Kokljuschkin 2001:53). Daghemmet kan öka användningen av väntanlekar, pausgymnastik och lekar för att gå ut och in och på detta sätt minska tiden då barnen bara står och väntar (4). Smågruppsverksamhet är bra, eftersom det minskar brådska och ger de vuxna bättre möjlighet till kontakt med enskilda barn (1, 5, 7, 9), men indelningen i smågrupper borde vara flexibel och inte t.ex. följa strikta ålderskriterier (1, 3). Intresset för aktiviteten borde vara avgörande och t.ex. någon form av klubbar dit barnen kunde gå oberoende av ålder under en viss tid på dagen kan vara en bra lösning.

Det är också viktigt att barnen tas med i planering, verkställande och utvärdering av verksamheten, eftersom det är ett bra sätt att öka delaktigheten (1, 3, 5, Turja 2012:47, Pulli 2013:15, Johannesen & Sandvik 2009:46). När barnet litar på sitt fysiska kun-

nande, upplever sig höra till en grupp och får möjlighet att påverka och göra val ökar den inre motivationen, som sist och slutligen är avgörande för om barnet ska bli intresserat av fysisk aktivitet (Pulli 2013:26). Att jobba med olika projekt som barnen tar initiativ till fungerar utmärkt både för att öka fysisk aktivitet och delaktighet.

8.2 Metoddiskussion

Litteraturstudie som metod fungerade bra eftersom det gav ett bredare perspektiv än en egen empirisk studie skulle ha gett. Resultatet blev en omfattande översikt av hur fysisk aktivitet kan öka barnens delaktighet. Mitt ursprungliga syfte var att undersöka motionsinriktade daghem men eftersom datasökningen inte gav några träffar på den nivå som behövdes beslöt jag att göra en bredare jämförelse av hur delaktighet och fysisk aktivitet är förknippade med varandra. Jag anser att jag fick svar på alla mina forskningsfrågor och resultatet stämde bra överens med den tidigare informationen i kapitlen bakgrund och teoretisk referensram. Dessutom fick jag en massa annan information som jag inte i denna studie fördjupade mig i men som är förknippade med temat, vilket syns i kategoriseringen som flera teman än mina egentliga frågeställningar sökte svar på. Information som direkt skulle ha stridigt mot den information jag utgick ifrån hittade jag inte.

8.3 Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning

Jag hoppas att mitt arbete kan hjälpa studerande och personal inom branschen att bättre förstå vikten av fysisk aktivitet i daghem ur ett annat perspektiv än ur ett hälso- och motorikperspektiv. Arbetet kan fungera som underlag för en diskussion om verksamheten och reglerna bland personalen och förhoppningsvis leda till förändringar i tanke- och handlingssätten i daghem.

Det skulle vara intressant och nyttigt att göra en handbok riktad till daghemspersonal med konkreta förslag på hur olika utrymmen/redskap kan användas för att öka fysisk aktivitet och delaktighet och hur flexibilitet i verksamheten kunde ökas. En idé kunde vara att få ett daghem att delta i ett projekt där man strävade efter att öka möjligheterna till fysisk aktivitet och efter detta göra en förfrågan till personalen/barnen om hur processen upplevts och om förändringarna kändes som lyckade.

KÄLLOR

Akola, S. 2007. *Lasten osallisuus päiväkodin toiminnassa Suomessa ja Saksassa*. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos, Pro gradu-tutkielma, 102 s.

Tillgänglig:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18213/URN_NBN_fi_jyu-2008161019.pdf?sequence=1 Hämtad 10.11.2013.

Copeland, K., Kendeigh, C., Saelens, B., Kalkwarf, H. & Sherman, S. 2011. Physical activity in child-care centers: do teachers hold the key to the playground? *Health Education Research*. 29.7.2011. Oxford University Press. 20 s.

Tillgänglig:

<http://her.oxfordjournals.org/content/early/2011/07/29/her.cyr038.full.pdf+html>

Hämtad 12.11.2013.

Danielsson, A., Auoja, K., Sandberg, M. & Jonsson, B. 2001. *Rörelseglada barn: Ett kursmaterial för rörelseutveckling med förskolebarn*. Växjö: Gothia, 54 s.

Ellneby, Y. 1999. *Om barn och stress; och vad vi kan göra åt det*. Falköping: Natur och kultur, 206 s.

Forsberg, C & Wengström, Y. 2008. *Att göra systematiska litteraturstudier. Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och kultur, 125 s.

Grindberg, T. & Langlo Jagtøien, G. 2000. *Barn i rörelse: Fysisk aktivitet och lek i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur, 147 s.

Grunderna för planen för småbarnsfostran. 2005. Stakes, Handböcker 61. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino.

Hagen, T. L. & Lysklett, O.B. 2006. Små barn i uterummet. I: G.Lokken, S. Haugen & M. Röthle (red). *Småbarnspedagogik: Fenomenologiska och estetiska förhållningssätt*. Ljubljana: Liber, s. 133-148

Hiltunen, E. 2012. *"Sit mä vaan jatkan leikkiä" Tutkimus aikuisten ja lasten välisistä konfliktitilanteista päiväkodeissa ja syistä niiden takana*. Helsingin yliopisto, Käyttätutkimustieteellinen tiedekunta, Opettajankoulutuslaitos, Varhaiskasvatuksen maisteriohjelma, Pro gradu-tutkielma, 70 s.

Tillgänglig:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37894/sitmavaa.pdf?sequence=1>

Hämtad 10.11.2013.

Hirvonen, T. 2011. *Varo varo varo! Irti ylisuojelevasta kasvatuksesta*. Hämeenlinna: Minerva kustannus Oy, 184 s.

Huisman, T & Nissinen, A. 2005. Oppiminen, oppimistyyli ja liikunta. I: P. Rintala, T. Ahonen, M. Cantell & A. Nissinen (toim.) *Liiku ja opi: Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin*. Keuruu: PS-Kustannus, s. 25-46

Jacobsen, D.I. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur, 316 s.

Johannesen, N. & Sandvik, N. 2009. *Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv*. Stockholm: Liber AB, 116 s.

Kalliala, M. 2012. *Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa*. Tallinna: Gaudeamus, 262 s.

Karvonen, P. 2002. *Hyppää pois! Lapsen motoriikan arviointi ja kehittäminen*. Tampere: Tammi, 132 s.

Karvonen, P. Siren-Tiusanen, H. & Vuorinen, R. 2003. *Varhaisvuosien liikunta*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy, 327 s.

Kokljuschkin, M. 1999. *Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja*. Tampere: Kirjayhtymä, 111 s.

Kokljuschkin, M. 2001. *Unelmien päiväkotit: Kohti parempaa oppimisympäristöä*. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 98 s.

Kokljuschkin, M., Lehtisalmi, K., Pellikka, T. & Lounassalo, J. 2007. *Vantaan päivähoidon liikuntaprojektin loppuraportti*. 28 s.

Tillgänglig: http://www.edusport.fi/Loppuraportti_valmis.pdf Hämtad 10.11.2013.

Leinonen, J., Venninen, T. & Ojala, M. 2011. Osallisuuden kulttuurin kehittäminen: Päivähoitohenkilöstön näkemyksiä lasten osallisuuden tukemisesta. I: A.-R. Mäkitalo,

S. Nevanen, M. Ojala, S. Tast, T. Venninen & B. Vilpas (toim.) *Löytöretkiä osallisuuden: kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II*. Helsinki: Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25, s. 83-98

Tillgänglig:

http://www.socca.fi/files/1373/Loytoretkella_osallisuuteen_kehittamista_ja_tutkimista_paivakodin_arjessa_II.pdf Hämtad 10.11.2013.

Little, H., Wyver, S. & Gibson, F. 2011. The influence of play context and adult attitudes on young children's physical risk-taking during outdoor play. *European Early Childhood Education Research Journal*, vol 19, nr 1, s.113-131

Tillgänglig:

<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1350293X.2011.548959#tabModule>

Hämtad 10.11.2013.

Numminen, P. 1997. *Kuperkeikka. Varhaiskasvatuksen liikunnan didaktiikkaan*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy, 145 s.

Osnes, H. Skaug, H. N. Kaarby, K. M. E. 2012. *Kropp, rörelse och hälsa i förskola*. Lund: Studentlitteratur, 179 s.

Pulli, E. 2013. *Lupa liikkua. Liikuntaleikkejä ja -tuokioita varhaiskasvatukseen*. Saarijärvi: Lasten keskus. 191 s.

Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2012. Liikkuva lapsi. I: E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: PS-kustannus, s. 136-150

Rintala, P. 2005. Johdanto. I: P. Rintala, T. Ahonen, M. Cantell & A. Nissinen (toim.) *Liiku ja opi: Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin*. Keuruu: PS-Kustannus, s. 5-24

Röthle, M. 2006. Mötet med de lekande barnen. I: G. Lokken, S. Haugen & M. Röthle (red). *Småbarnspedagogik: Fenomenologiska och estetiska förhållningssätt*. Ljubljana: Liber, s. 114-132

Stenvall, E. & Seppälä, U.-M. 2008. *Talo lapsia varten – Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päivähoidossa*. Helsinki: Socca, 53 s.

Tillgänglig:

http://www.socca.fi/files/100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_paivakodissa.pdf

Hämtad 10.11.2013.

Sääkslahti, A., Soini, A., Mehtälä, A., Laukkanen, A. & Iivonen, S. 2013. Liikunnallisen lapsuuden askelmerkit asetetaan jo päiväkotikässä. *Liikunta & Tiede*, 50, nro 2-3, s. 27-31

Tillgänglig: http://lts.fi/sites/default/files/page_attachment/lt2-313_27-31_lowres.pdf

Hämtad 10.11.2013.

Turja, L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. I: E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: PS-kustannus, s. 41-53

Venninen, T., Leinonen, J. & Ojala, M. 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi” *Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa*. Helsinki: Soccan työpapereita 2010:3, 80 s.

Tillgänglig:

http://www.socca.fi/files/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paaikaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf Hämtad 10.11.2013.

Ylitapio-Mäntylä, O. 2012. Kasvatuksen sukupuolistavia käytäntöjä päiväkodissa. I: E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Juva: PS-kustannus, s. 274-284

van Zandvoort, M., Tucker, P., Irwin, J.D. & Burke, S.M. 2010. Physical activity at daycare: issues, challenges and perspectives. *Early Years: International Research Journal*, vol 30, nr 2, s. 175-188

Tillgänglig: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09575141003667282>

Hämtad 10.11.2013.

BILAGA 1

Sökningen av de inkluderade artiklarna

Databas	Sökord	Träffar	Inkluderade
Jykdok	Päiväkoti + osallisuus	77	3
Helda E-Thesis	Päiväkoti + aikuisten rooli	3	1
Taylor & Francis online	Preschool+ participation	82	1
(Manuellt)			5

BILAGA 2

Presentation av inkluderade artiklar

Nr, Författare, år	Titel	Syfte	Metod	Resultat
1. Akola, S. 2007	Lasten osallisuus päiväkodin toiminnassa Suomessa ja Saksassa	Att jämföra barnens möjligheter till delaktighet och hur detta åstadkoms i Finland och Tyskland.	Tema intervjuer med barnträdgårdslärare	Delaktigheten uppfylls om vuxna förstår att tillåta det. I Finland är verksamheten vuxenstyrd och barnen ges få möjligheter till att bli hörda och få påverka. I Tyskland utgick verksamheten från barnens initiativ och de upplystes om sina möjligheter att påverka.
2. Copeland, K. Kendeigh, C. Saelens, B. Kalkwarf, H. Sherman, S. 2011	Physical activity in child-care centers: do teachers hold the key to the playground?	Att utreda personalens attityder till fysisk aktivitet i daghem.	Gruppintervjuer och uppföljande personliga intervjuer med daghems personal.	Personalen kan påverka barnens möjligheter till fysisk aktivitet genom att bestämma när, var och hur barnen får röra på sig. Personalens engagemang och kreativitet är viktigare än de fysiska utrymmena.
3. Hiltunen, E. 2012	“Sit mä vaan jatkan leikkiä” Tutkimus ai-	Att utreda vilka situationer, miljöer och tillvä-	Kvantitativ survey undersökning	Konfliktsituationer är vanliga i vuxenstyrda daghem, där man spe-

	kuisten ja lasten välisistä konfliktilanteista päiväkodissa ja syistä niiden takana	gagångssätt ökar konflikter mellan barn och vuxna i daghem.		ciellt begränsar barnens fysiska aktiviteter.
4. Kokljuschkin, M. Lehtisalmi, K. Pellikka, T. Lounassalo, J. 2007	Vantaan päivähoidon liikunta-projektin loppuraportti	Att utvärdera projektet Päivähoito liikkuu Vantaalla 2006-2007, vars syfte var att förbättra barnens möjligheter till motion.	Ett projekt som innehöll bl.a. ökning av mängd och kvalitet på motion, utbildning av personal och nya lösningar till användningen av utrymmen.	Fysisk aktivitet ökade och de vuxna frångick onödiga förbud, tillät fri användning av redskap och användning av utrymmen på nya sätt.
5. Leinonen, J. Venninen, T. Ojanen, M. 2011	Osallisuuden kulttuurin kehittäminen. Päivähoitohenkilöiden näkemyksiä lasten osallisuuden tukemisesta	Att utreda om nivån på barnens delaktighet hade stigit från den första utredningen 2010, efter att personalen i försöksdaghemmen hade fått skollning för att öka delaktighet.	Frågeformulär till daghems team.	Nivån på barnens delaktighet hade stigit på många sätt och de vuxna upplevde att saker de tidigare upplevt som hinder gick att ändra på.
6. Little, H. Wyver, S. Gibson, F.	The influence of play context and adult attitudes	Att undersöka vuxnas attityder till barns risk-	Intervjuer och observationer	Trots att de vuxna förstod att risklekar är viktiga för barns ut-

2011	on young children's physical risk-taking during outdoor play	tagning och om deras åsikt beror på var barnen leker risklekar.		veckling begränsade de barnens lekar med säkerhets- och regelargument, vilket ledde till konflikter med barnen.
7. Stenvall, E. Seppälä, U. 2008	Talo lapsia varten. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa	Utreda hur daghemspersonalen definierar barns delaktighet och hur de förhåller sig till det. Dessutom vilka förutsättningarna är för att ökar barnens påverkningsmöjligheter och delaktighet.	Frågeformulär till daghemspersonal	Begreppet delaktighet tolkades av många som endast möjlighet att delta i aktiviteter, vuxna var rädda för att delaktighet betyder att varje individs åsikt hela tiden ska beaktas och att de vuxna förlorar sin makt. Majoriteten begrep ändå att delaktighet var viktigt för trivselen.
8. Sääkslahti, A. Soini, A. Mehtälä, A. Laukkanen, A. & Iivonen, S. 2013	Liikunnallisen lapsuuden aselmerkit asetetaan jo päiväkotiyhteisössä	Att sammanfatta forskningsresultat om fysisk aktivitet för barn under skolålder i Finland.	Litteraturstudie	Daghemsbarn rör på sig för lite och i fri lek mera än i styrd motionsverksamhet. De vuxnas roll är viktig för att uppmuntra till fysisk aktivitet och för att ordna möjlighet till både styrd och fri verksamhet.
9. Venninen, T. Leinonen, J. &	"Parasta on, kun yhteinen koke-	Att utreda personalens upp-	Frågeformulär till daghems-	Barnens delaktighet kan möjliggöras om

Ojala, M. 2010	mus siirtyy jae- tuksi iloksi” Lapsen osalli- suus pääkau- punkiseudun- päiväkodeissa	fattningar om barnens delak- tighet och om hur det möjlig- görs i dagvården i kommunala daghem i huvud- stadsregionen.	team	de vuxna är villiga och har kunskap att samla information om barnen, tillgodogöra sig den och utveckla förhållanden och till- vägagångssätt som stöder delaktighet.
10. van Zandvoort, M. Tucker, P. Irwin, J.D. & Burke, S.M.	Physical activity at daycare: is- sues, challenges and perspectives	Att ta reda på vad som hindrar eller underlättar barn i dagvård att delta i fysisk aktivitet.	Intervjuer med daghemsperso- nal	Som hinder sågs brist på utrustning och ut- rymme, regler och sä- kerhetskrav och väd- ret. Underlättande an- sågs god material till- gång, de vuxnas stöd åt varandra, de vuxnas kreativitet och iver att visa och uppmuntra barnen.